

Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava

Fakulta strojní

Katedra částí a mechanismů strojů

Rekonstrukce rámu kola BMX

Reconstruction of a BMX Bicycle Frame

Student:

Bc. Jan Zouhar

Vedoucí diplomové práce:

doc. Ing. Zdeněk Foltá, Ph.D.

Ostrava: 23. 5. 2010

VŠB - Technická univerzita Ostrava
Fakulta strojní
Katedra částí a mechanismů strojů

Zadání diplomové práce

Student: **Bc. Jan Zouhar**
Studijní program: N2301 Strojní inženýrství
Studijní obor: 3909T001 Konstrukční a procesní inženýrství
Specializace: 40 Konstrukce strojních dílů a skupin
Téma: **Rekonstrukce rámu kola BMX**
Reconstruction of a BMX Bicycle Frame

Zásady pro vypracování:

1. Proved'te teoretické stanovení zátěžného spektra rámu kola pro standardní zatěžování.
2. Proved'te reálné měření zátěžného spektra při jízdě kola na základě tenzometrického měření napjatosti ve vhodných místech rámu kola.
3. Zhotovte virtuální model MKP stávajícího rámu a ověřte správnost zátěžného spektra na základě srovnání teoretické životnosti kritických míst kola s reálnou poruchovostí stávajícího rámu.
4. Proved'te návrh nového (nebo modifikaci stávajícího) rámu a prověřte pomocí MKP předpokládanou životnost nové konstrukce.
5. Zhotovte výrobní výkres nově navrženého rámu.

Seznam doporučené odborné literatury:

- BOHÁČEK, F. *Části a mechanismy strojů I - Spoje*. Brno: VUT Brno, 1987.
BOLEK, A. a kol. *Části strojů - svazek I*. Praha: SNTL, 1990.
NĚMEC, J. a kol. *Pružnost a pevnost ve strojírenství*. Praha: SNTL, 1989.
ČSN 01 6910 *Úprava písemností psaných strojem nebo zpracovaných textovými editory*. Praha: Český normalizační institut, srpen 1997.
ČSN ISO 690 *Bibliografické citace. Obsah, forma a struktura*. Praha: Český normalizační institut, 1996.
FARANA, R. aj. *Zpracování závěrečných textů z oblasti automatizace a informatiky*. Včetně anglicko-českého slovníku automatizační techniky a řízení. 1. vyd. Ostrava: VŠB-TU Ostrava, 2004.

Prohlášení studenta

Prohlašuji, že jsem celou diplomovou práci včetně příloh vypracoval samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a uvedl jsem všechny použité podklady a literaturu.

V Ostravě: .....

.....

podpis studenta

Prohlašuji, že

- byl jsem seznámen s tím, že na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č.121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a §60 – školní dílo.
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB - TUO) má právo nevýdělečně ke své vnitřní potřebě diplomovou práci užít (§35 odst. 3).
- souhlasím s tím, že jeden výtisk diplomové práce bude uložen v Ústřední knihovně VŠB - TUO k prezenčnímu nahlédnutí a jeden výtisk bude uložen u vedoucího diplomové práce. Souhlasím, s tím, že údaje o diplomové práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO.
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu §12 odst. 4 autorského zákona.
- bylo sjednáno, že užít své dílo – diplomovou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).
- beru na vědomí, že odevzdáním své práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, bez ohledu na výsledek její obhajoby.

V Ostravě: .....

.....

Zouhar Jan
Vítová 108
Fryšták

Děkuji doc. Ing. Zdeňku Foltovi, Ph.D. za věcné připomínky a cenné rady poskytnuté při zpracování diplomové práce.

Obsah

Použité značení.....	9
1 Úvod.....	12
1.1 Popis současného rámu.....	12
1.2 Důvody rekonstrukce současného rámu.....	14
1.3 Cíle práce.....	15
2 Teoretické stanovení zátěžného spektra	16
2.1 Namáhání rámu	16
2.1.1 Statické zatížení vlastní hmotností jezdce	16
2.1.2 Statické zatížení s dynamickým koeficientem při dopadu na obě kola.....	17
2.1.3 Dynamické zatížení při skoku.....	18
3 Reálné měření zátěžného spektra.....	21
3.1 Volba umístění snímačů	21
3.2 Propojení tenzometrů	24
Metodika snímání signálů	28
3.3 Cejchování snímačů.....	29
3.4 Měření.....	33
3.5 Vyhodnocení výsledků měření	34
3.6 Srovnání teoretického a reálného zátěžného spektra	40
4 Tvorba virtuálního MKP modelu	42
4.1.1 Vypočet napjatosti naměřené dle tenzometrů.....	42
4.1.2 Virtuální model MKP.....	44
4.2 Kontrolovaná místa rámu	47
4.3 Životnost kontrolovaného místa.....	49
5 Návrh nového rámu.....	55
5.1 Návrh nové konstrukce rámu.....	55
5.2 Životnost kontrolovaného místa.....	59
6 Závěr.....	60
7 Použitá literatura	61

8	Použité programové vybavení	62
9	Přílohy	63

ANOTACE DIPLOMOVÉ PRÁCE

Zouhar, Jan. Rekonstrukce rámu kola BMX. Ostrava: Katedra částí a mechanismů strojů – 347, Fakulta strojní VŠB- Technická univerzita Ostrava, 2011. 63s. Diplomová práce, vedoucí: Folta, Z.

Diplomová práce se zabývá návrhem rámu kola BMX, jehož konstrukce vychází ze současně používaného rámu. Důvodem rekonstrukce současného rámu je zvýšení jeho životnosti, snížení hmotnosti a zlepšení jízdních vlastností. V úvodu jsou uvedeny možnosti stanovení zatížení teoreticky. Následuje reálné měření zatížení a jeho vyhodnocení. Dále je vytvořen virtuální MKP model stávajícího rámu se zatížením podle naměřených hodnot, jsou vytipována kritická místa na rámu a je proveden výpočet životnosti stávající konstrukce. Na závěr je proveden návrh nového rámu, na kterém je vhodnou konstrukční úpravou zvýšena jeho životnost. Práce je doplněna výrobním výkresem rámu.

ANNOTATION OF THESIS

Zouhar, J. Reconstruction of a BMX Bicycle Frame. Ostrava: Department of Machine Parts and Mechanisms – 347, VŠB- Technical University of Ostrava, 2011. 63s. Thesis, head: Folta, Z.

This thesis deals with BMX bike frame, whose design is based on the currently used frame. The reason for the reconstruction of the current frame is to increase its service life, reduced weight and improved handling. In the introduction, given the possibility of establishing zátěžného spectrum theory. Followed by real measurement load spectrum and its evaluation. Furthermore, it created a virtual model of the present MKP frame under load measurements are identified and critical points on the frame and the calculation is carried out the life of existing structures. At the conclusion there is a proposal for a new frame, which is an appropriate structural adjustment increased durability. The work is complemented by the production drawing frame.

Použité značení

a	osová vzdálenost	mm
a_d	zbrzdění při dopadu	$m \cdot s^{-2}$
b	osová vzdálenost	mm
g	tíhové zrychlení	$m \cdot s^{-2}$
i	pořadové číslo	—
k_D	dynamický koeficient	—
l_d	brzdná dráha	mm
m_{Ci}	hmotnost při cejchování	kg
m_i	převodní konstanta	—
m_j	hmotnost jezdce	kg
m_k	hmotnost kola	kg
n	počet aktivních tenzometrů	—
q	exponent Wöhlerovy křivky	—
t	čas	—
v_d	rychlost při dopadu	$m \cdot s^{-1}$
v_o	rychlost při odrazu	$m \cdot s^{-1}$
w	korigovaný exponent Wöhlerovy křivky	—
x	poloha těžiště	mm
BB	výška středu od os kol	mm
CS	délka zadní stavby rámu	mm
D	stupeň poškození součásti	—
D_c	stupeň poškození součásti ze spektra	—
DT	spodní rámová trubka	—
E	modul pružnosti oceli v tahu	MPa
F_c	celková síla při odrazu	N
F_{Ci}	síla působící kolo při cejchování	N

F_d	síla při dopadu	N
F_R	síla v představci	N
F_p	síla působící na přední kolo	N
F_o	síla při odrazu	N
F_z	síla působící na zadní kolo	N
G_s	tíhové zatížení rámu od jezdce a kola	N
H_d	maximální výška skoku	mm
H_{max}	maximální výška skoku od odrazu.....	mm
HTA	úhel hlavové trubky	$^{\circ}$
L_s	délka rampy	mm
N_{lim}	počet cyklů na mezi únavy	—
R	poloměr	mm
R_s	síla působící ve středu rámu	N
STA	úhel sedlové trubky	$^{\circ}$
ST	délka sedlové trubky	mm
SS	horní trubka zadní stavby	—
U_{Ki}	napětí	V
V_d	výška dopadu rampy	mm
V_o	výška odrazu rampy	mm
X_d	délka skoku od odrazu rampy	mm
Y_d	délka skoku od odrazu rampy	mm
TT	délka horní rámové trubky	mm
T_{iD}	tenzometr na dolní části zadní stavby	—
T_{iH}	tenzometr na horní části zadní stavby	—
T_{iP}	tenzometr na přední straně trubky vidlice	—
T_{iZ}	tenzometr na zadní straně trubky vidlice	—

ω_d ..... úhel dopadu rampy ..... °
 ω_o ..... úhel odrazu rampy ..... °
 $\sigma_{c,s}$ ..... mez únavy ..... *MPa*
 σ_i ..... napjatost ..... *MPa*

1 Úvod

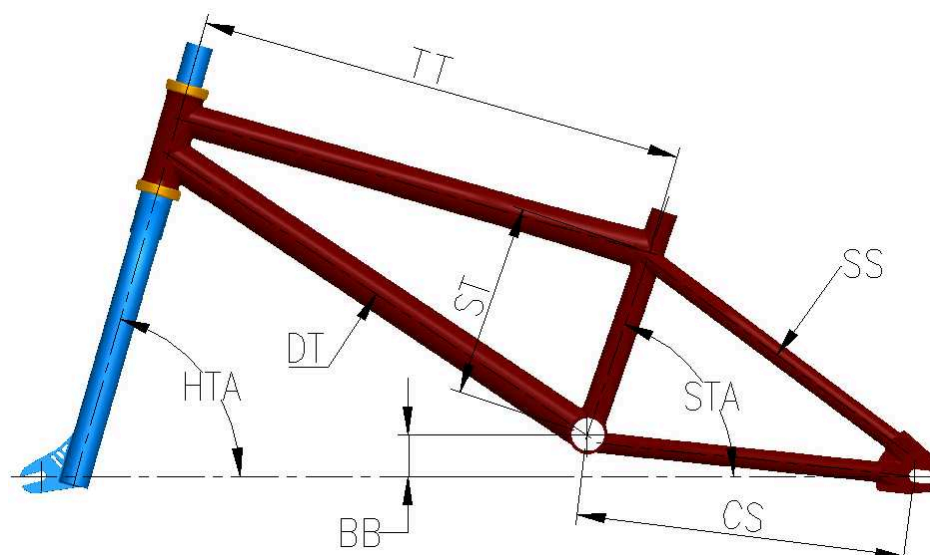
Tato práce se zabývá návrhem rámu kola BMX, který bude vycházet ze současně používaného bmx rámu od německého výrobce We The People. Tento rám nese modelové označení Addict z roku 2006. Jedním z hlavních cílů práce je zjistit kritická místa na rámu a vhodnou konstrukční úpravou zvýšit životnost rámu. Dále se také pokusit snížit hmotnost rámu a upravit jeho geometrii.

Obr. 1.1 BMX kolo postavené na rámu WTP Addict

1.1 Popis současného rámu

V tabulce 1.1 je uvedena geometrie současného rámu. Každý rám je popsán základními úhly a mírami, které mají vliv, jak na jízdní vlastnosti kola (obr. 1.2), tak na pevnostní resp. napjatostní poměry.

Obr. 1.2 Geometrie rámu kola

Tab. 1.1 Délky a úhly rámu WTP Addict

<i>TT</i> [mm]	520,7
<i>CS</i> [mm]	349,25
<i>HTA</i> [°]	74
<i>STA</i> [°]	71
<i>BB</i> [mm]	44
<i>ST</i> [mm]	205

Rám WTP má v současné době řadu nevýhod, které jsou způsobené hlavně i tím, že rám je zastaralý. V tab. 1.2 jsou uvedeny rozměry použitých ocelových kruhových profilů rámu.

Tab. 1.2 Rozměry kruhových profilů rámu WTP Addict

<i>TT</i> [mm]	<i>DT</i> [mm]	<i>SS</i> [mm]	<i>CS</i> [mm]	<i>ST</i> [mm]	<i>materiál</i>	<i>hmotnost</i> [kg]
Ø35x1,1	Ø38x1	Ø22x1,6	Ø22x2,2	Ø28,6x1,4	11370	2,85

1.2 Důvody rekonstrukce současného rámu

a) Zvýšení životnosti současného rámu

Cílem je najít kritická místa na rámu. Na návrhu nového rámu je pokud možno upravit vhodnou konstrukční úpravou, snížit riziko vzniku únavových trhlin (obr. 1.3) a zvýšit tak životnost.

Obr. 1.3 Únavová trhlina na rámu horského kola

b) Snížení hmotnosti rámu

Hmotnost současného rámu je $2,85 [kg]$, což je v současné době poměrně vysoká hmotnost. U dnešních moderních rámu se hmotnost pohybuje běžně v rozmezí $2,2 \div 2,5 [kg]$. Nižší hmotnost přispívá ke zlepšení ovladatelnosti kola.

c) Geometrie rámu

Současný rám je poměrně „krátký“ a nestabilní ve vyšších rychlostech, což bude odstraněno u nového rámu prodloužením horní rámové trubky TT (obr. 1.2).

d) Vhodnější umístění zadní brzdy

Brzda se nachází ve spodní části rámu poměrně blízko řetězu, a pokud je řetěz volnější, tak dochází k jejich kontaktu. Dále jsou ve špatné poloze přivařeny brzdové čepy. Pokud je osa zadního kola na začátku patek zadní stavby rámu, tak brzdové špalíky jsou téměř na konci drážky brzdových čelistí (obr. 1.4).

Obr. 1.4 Umístění zadní brzdy na rámu

Cílem práce je tedy pokusit se odstranit všechny tyto nedostatky.

1.3 Cíle práce

Postup řešení práce se bude řídit dle následujících cílů:

1. Teoretické stanovení zátěžného spektra rámu kola.
2. Reálné měření zátěžného spektra při jízdě kola a jeho vyhodnocení.
3. Zhotovení virtuálního modelu MKP stávajícího rámu a ověření jeho správnosti.
4. Provést odhad životnosti vytipovaného kritického místa.
5. Provést návrh nového rámu podle bodů z kapitoly 1.2 a prověřit pomocí MKP předpokládanou životnost nové konstrukce.
6. Zhotovení výrobního výkresu nově navrženého rámu.

2 Teoretické stanovení zátěžného spektra

Pro dimenzování, pevnostní kontrolu a určení předpokládané životnosti jak současného, tak rámu nové konstrukce bylo důležité stanovit zátěžné spektrum, které na rám působí během jízdy. Toto zatížení jsem stanovil nejprve teoreticky.

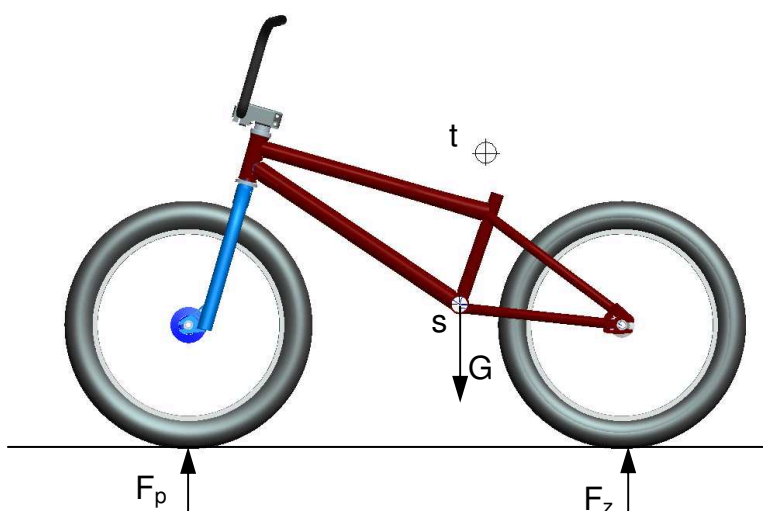
2.1 Namáhání rámu

Na kolo působí během jízdy celá řada zatížení, která jsou způsobena různými vlivy. Jízdni kolo je zatěžováno vlastní hmotností jezdce, dynamickými silami způsobených při odrazech a po dopadech skoků nebo při nájezdu na překážku různých tvarů atd. Jednotlivá zatížení nakonec většinou působí v nejrůznějších kombinacích, které lze teoreticky velmi obtížně zjistit. Síly při brzdění zde nejsou kritickým zatížením, protože bmx kola jsou vybaveny většinou pouze zadní brzdou a ta se vyznačuje poměrně malou účinností.

2.1.1 Statické zatížení vlastní hmotností jezdce

Při statickém zatížení může být uvažováno, že na kolo působí pouze jeho vlastní hmotnost a hmotnost jezdce. Tento stav při skutečné jízdě ovšem nastane pouze tehdy, pokud se jede konstantní rychlostí po dokonale rovném povrchu za předpokladu, že jezdec pojede vklidu – bez šlapání a jiných pohybů. Ale i toto zatížení může být různé, vzhledem k poloze jezdce, která může být různá a současně je tak různá i poloha těžiště (obr. 2.1). Zde jsem uvažoval, že celé zatížení je soustředěno do bodu rámu s .

Tento stav není moc významný z hlediska zatížení a může sloužit k odhadu skutečného zatížení při jízdě pomocí dynamických součinitelů.

Obr. 2.1 Poloha těžiště

2.1.2 Statické zatížení s dynamickým koeficientem při dopadu na obě kola

Jak se ukázalo při následujícím měření, je problém s rozložením sil do bodu rámu s a do řídítek. V tomto případě jsem předpokládal, že celá část zatížení bude působit do bodu rámu s a směr tohoto zatížení je kolmý k terénu. Dynamický koeficient zde bývá často volen $k_D = 3 [-]$, např. viz literatura [4] nebo [5]. Pokud tedy bude uvažováno zatížení pouze do bodu rámu s , hmotnost jezdce $m_j = 85 [kg]$, hmotnost kola $m_k = 13 [kg]$ a geometrie kola podle obr. 2.2, pak budou síly působící na přední F_p a zadní kolo F_z následující:

$$G_S = (m_j + m_k) \cdot g \cdot k_D = (85 + 13) \cdot 10 \cdot 3 = 2160 [N] \quad (2.1)$$

$$\sum M_{ip} = 0$$

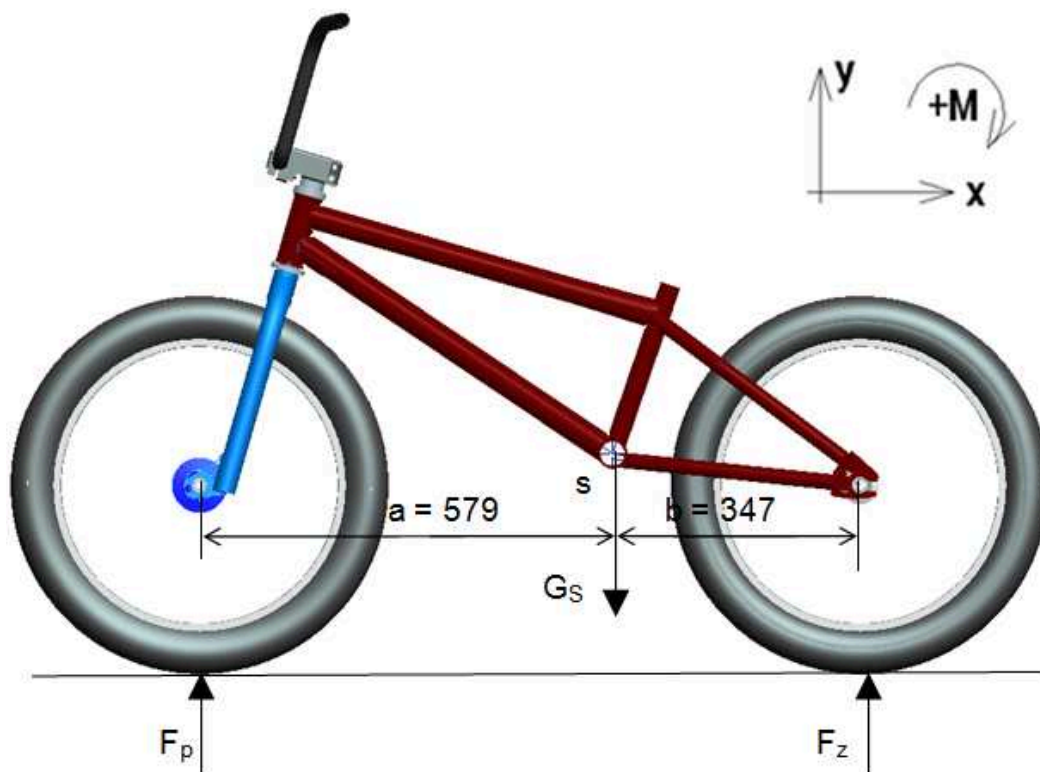
$$G_S \cdot a - F_z \cdot (a + b) = 0 \quad (2.2)$$

$$F_z = \frac{G_S \cdot a}{(a + b)} = \frac{2160 \cdot 579}{(579 + 347)} = 1350,6 [N]$$

$$\sum M_{iz} = 0$$

$$F_p \cdot (a + b) - G_S \cdot b = 0 \quad (2.3)$$

$$F_p = \frac{G_S \cdot b}{(a + b)} = \frac{2160 \cdot 347}{(579 + 347)} = 809,4 [N]$$

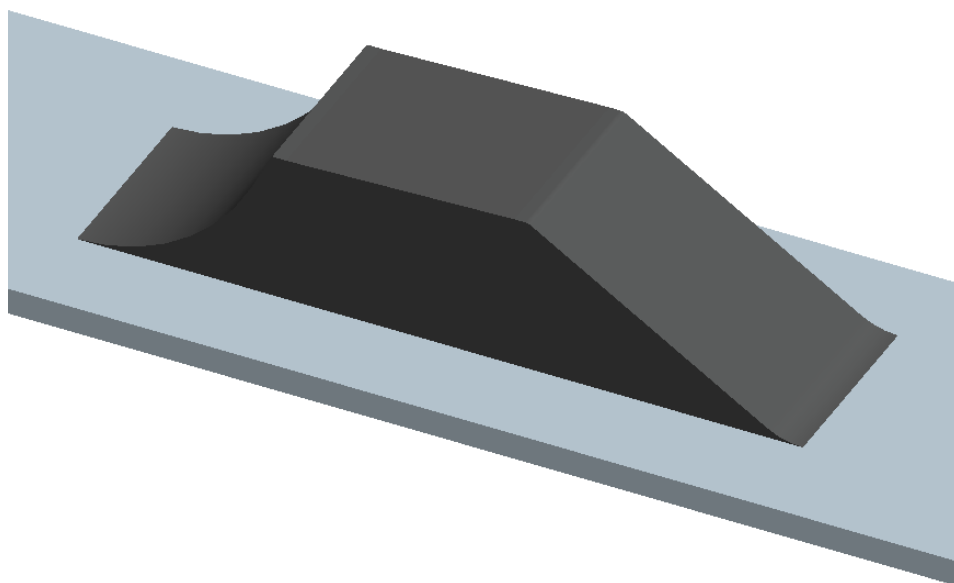

Obr. 2.2 Geometrie kola a rozložení sil

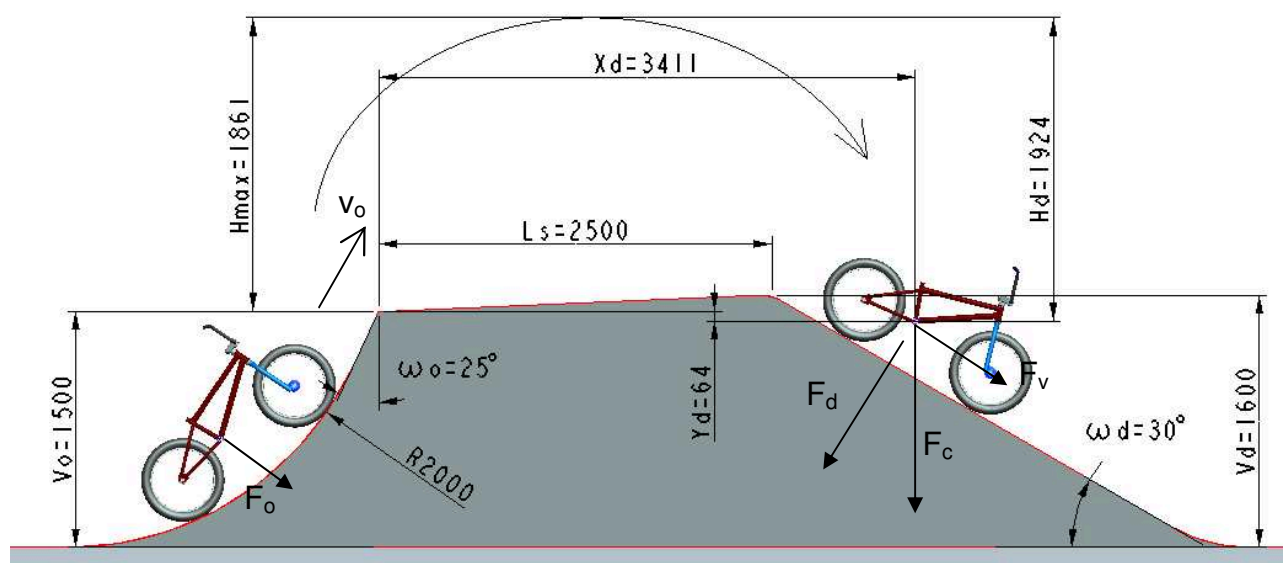
2.1.3 Dynamické zatížení při skoku

Dynamické zatížení rámu vzniká převážně při odrazu a po dopadu skoku na rampě. Tento typ zatížení je ve velké míře ovlivněn technikou a stylem jízdy jezdce, a tak se velice těžko dá výpočtetně zjistit. Hlavně rozložení sil, které působí do bodu rámu s a do řídítek se mění, jak v průběhu odrazu, tak i při dopadu.

Zde bude uvažována rampa, která je na obr. 2.3. Rampa těchto rozměrů se běžně vyskytuje v bikeparcích. Na obr. 2.4 jsou uvedeny důležité rozměry rampy a další parametry skoku, jako odrazová rychlost v_o a maximální výška skoku H_d .

Obr. 2.3 Uvažovaný tvar rampy pro skok

Obr. 2.4 Rozměry uvažovaného rampy a parametry skoku

Odrazová rychlost je v průměru $v_o = 25 [km \cdot h^{-1}] = 7 [m \cdot s^{-1}]$, tuto rychlost jsem změřil pomocí tachometru. Místo dopadu kola jsem zvolil ze zkušeností při jízdách.

Je zřejmé, že při odrazu bude kolo zatíženo odstředivou silou, protože odraz je kruhového tvaru. Zatížení jsem volil s ohledem na zjednodušení situace do bodu rámu s (obr. 2.2).

Síla při odrazu:

$$F_o = \frac{(m_j + m_k) \cdot v_o^2}{R} = \frac{(85 + 13) \cdot 7^2}{2} = 2401 [N] \quad (2.4)$$

kde

m_j ....je hmotnost jezdce $[kg]$,

m_k ...je hmotnost kola $[kg]$,

v_o ....je odrazová rychlost $[m \cdot s^{-1}]$,

R .....je poloměr radiusu odrazu $[m]$.

Síly působící na přední kolo F_{po} a zadní kolo F_{zo} při odrazu jsem určil z geometrie kola (obr. 2.2). Síla působící na přední kolo při odrazu:

$$F_{zo} = \frac{F_o \cdot a}{(a + b)} = \frac{2401 \cdot 579}{(579 + 347)} = 1500,3 [N] \quad (2.5)$$

Síla působící na zadní kolo při odrazu:

$$F_{po} = \frac{F_o \cdot b}{(a + b)} = \frac{2401 \cdot 347}{(579 + 347)} = 899,7 [N] \quad (2.6)$$

Při výpočtu sil při dopadu jsem předpokládal dopad na obě kola a rozložení zatížení opět pouze do bodu rámu s . Celková síla při dopadu:

$$F_c = (m_j + m_k) \cdot a_d = (85 + 13) \cdot 46,2 = 4528 [N] \quad (2.7)$$

kde

m_j ....je hmotnost jezdce $[kg]$,

m_k ...je hmotnost kola $[kg]$,

a_d ....je zbrzdění při dopadu $[m \cdot s^{-2}]$, určeno:

$$a_d = \frac{v_d^2}{l_d} = \frac{4,3^2}{0,4} = 46,2 [m \cdot s^{-2}] \quad (2.8)$$

kde

l_d ...je brzdná dráha [m], odhadnuto z videozáznamu,

v_d ...je rychlost při dopadu, určeno:

$$v_d = \sqrt{H_d \cdot g} = \sqrt{1,9 \cdot 9,81} = 4,3 \text{ [m} \cdot \text{s}^{-1}] \quad (2.9)$$

kde

H_d ...je max. výška skoku [m],

g ....je tíhové zrychlení [$\text{m} \cdot \text{s}^{-2}$].

Výpočet síly zatěžující celé kolo:

$$F_d = F_c \cdot \cos \omega_d = 4528 \cdot \cos 30^\circ = 3921 \text{ [N]} \quad (2.10)$$

Síly působící na přední a zadní kolo při dopadu jsem určil opět dle obr. 2.2:

$$F_{zd} = \frac{F_o \cdot a}{(a + b)} = \frac{3921 \cdot 579}{(579 + 347)} = 2452 \text{ [N]} \quad (2.11)$$

$$F_{pd} = \frac{F_{oo} \cdot b}{(a + b)} = \frac{3921 \cdot 347}{(579 + 347)} = 1469 \text{ [N]} \quad (2.12)$$

Protože stanovení zatížení teoretickým způsobem se ukázalo jako málo spolehlivé z hlediska přesnosti výsledků, bylo tedy provedeno reálné měření zatížení rámu během jízdy pomocí tenzometrie.

3 Reálné měření zátěžného spektra

Cílem měření bylo ověření velikosti sil působících na přední a zadní kolo a určení jejich převládajících směrů. Na základě těchto informací pak byla upřesněna jak metodika vyhodnocení spektra, tak jeho aplikace pro predikci životnosti rámu.

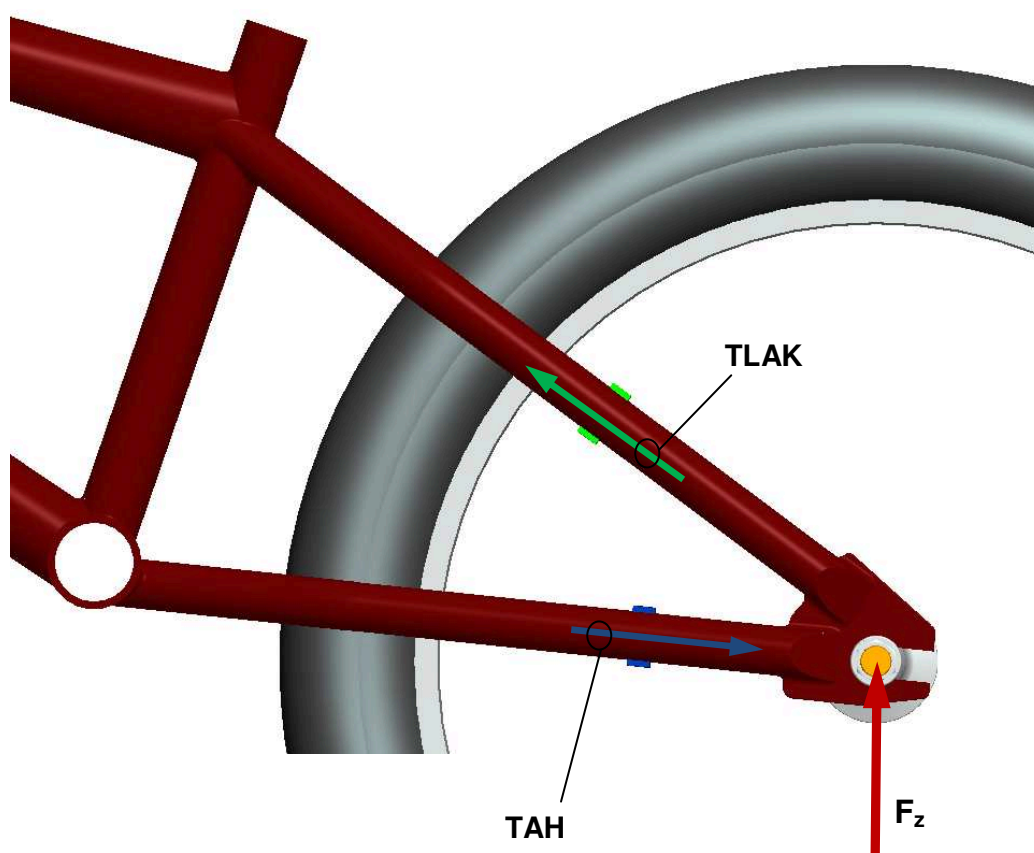
3.1 Volba umístění snímačů

Snímače bylo nutné umístit do těch míst rámu, kde je známý předpokládaný způsob zatěžování během jízdy. Zvolil jsem umístění na zadní stavbu rámu a na vidlici.

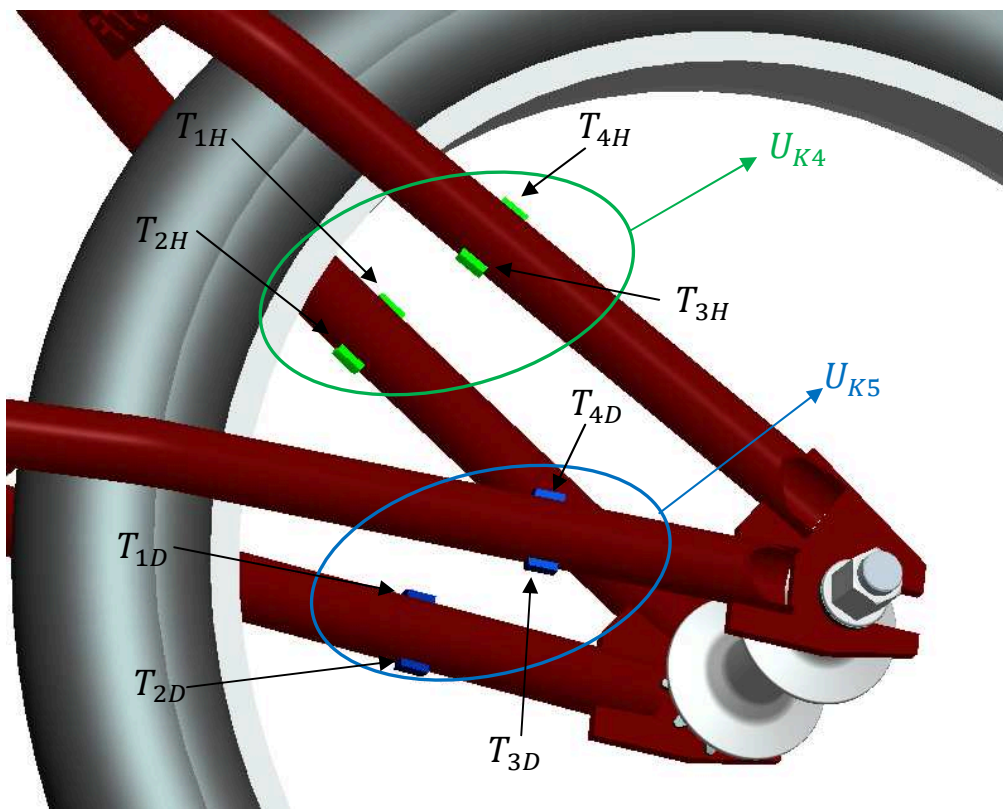
Na zadní stavbě byly tenzometry instalovány na trubky v místech označení na obr. 3.2. Síla F_z se rozkládá do dvou směrů uvedených na obr. 3.1. Ze silového rozboru je možno ověřit jak její velikost, tak její směr.

Síla v přední vidlici byla snímána tenzometry umístěnými na přední a zadní ploše trubky vidlice (obr. 3.4). Síla F_p se zde rozkládá na osovou sílu v trubce vidlice a na ohybový moment (obr. 3.3). Ze záznamu samostatně měřených tenzometrů na přední a zadní části trubky je možno opět stanovit velikost a směr této síly

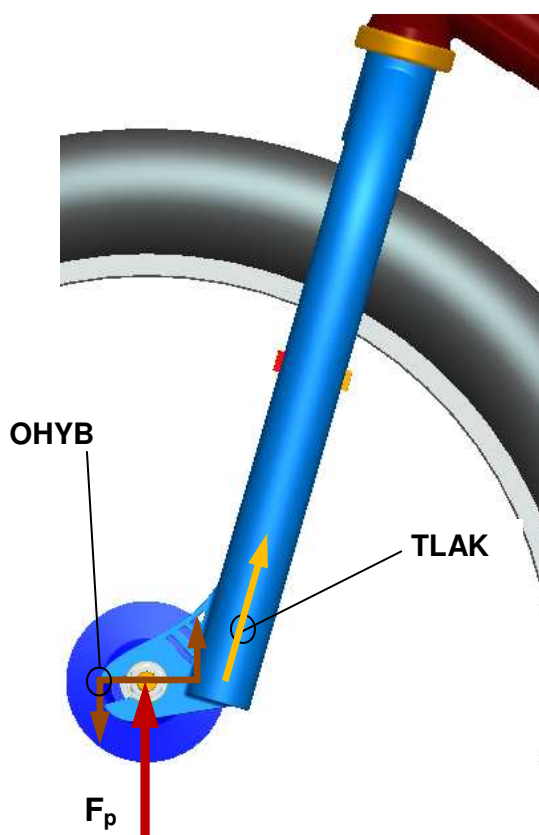
Pro měření byly použity papírové tenzometry, jejichž parametry jsou uvedeny v tabulce 3.1.

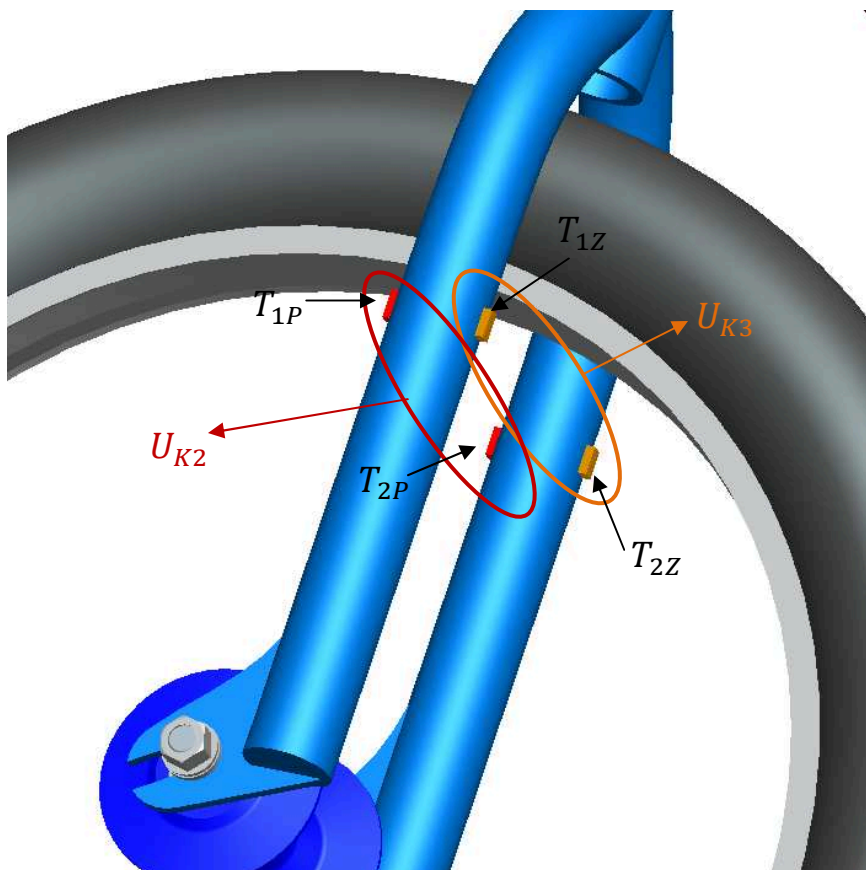
Obr. 3.1 Umístění tenzometrů a rozklad síly na zadní stavbě rámu

Obr. 3.2 Umístění tenzometrů na zadní stavbě

Obr. 3.3 Umístění tenzometrů a rozklad síly na vidlici

Obr. 3.4 Umístění tenzometrů na vidlici

Tab. 3.1 Parametry použitých tenzometrů

Typ	Odpor	Konstanta	Max. proud	Série
6JP120A	$120,4 \pm 0,25\%$	$2,04 \pm 1\%$	12 mA	8402 – I – 40

3.2 Propojení tenzometrů

Pro sběr a bezdrátový přenos signálu byla použita měřicí karta National Instruments WLS-9237 Wi-Fi (obr. 3.5). Tato karta obsahuje čtyři kanály tenzometrického vstupu, je tedy možné provádět měření na čtyřech místech současně, což bylo pro tento případ výhodné.

Obr. 3.5 Měřicí karta National Instruments WLS-9237 Wi-Fi

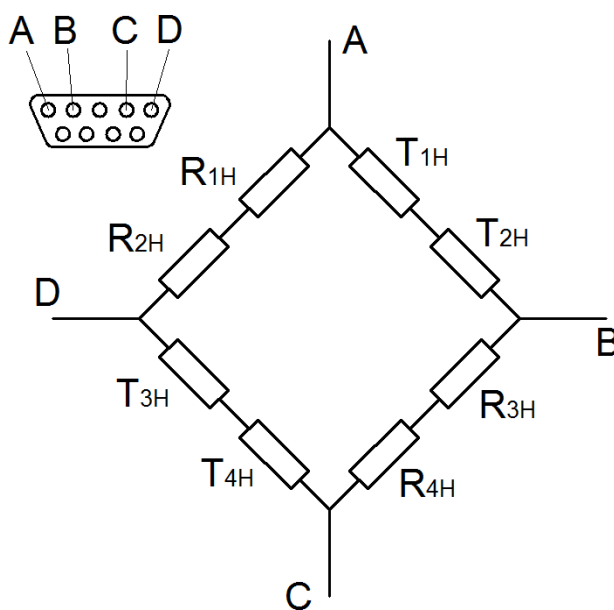
Měřené signály

Pro měření byly použity následující signály:

a) Signál 1(kanál U_{K4}) - Tlak/ tah v horní trubce zadní stavby SS (dle obr. 1.2).

Všechny čtyři tenzometry na horní trubce SS (T_{1H} až T_{4H}), (obr. 3.2) byly propojeny do Wheatstonova můstku dle obrázku 3.6.

Pozn.: T_i označuje aktivní tenzometry, R_i označuje odpory.

Obr. 3.6 Zapojení Wheatstonova můstku na horní části zadní stavby rámu

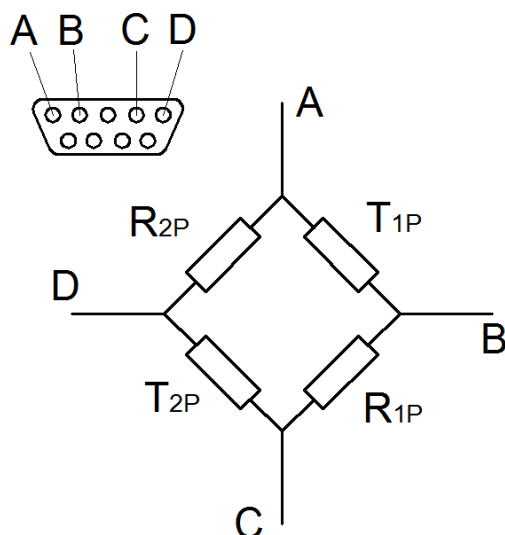

b) Signál 2 (kanál U_{K5}) - tlak/ tah v dolní trubce zadní stavby CS (dle obr. 1.2).

Pro tento signál byly propojeny tenzometry T_{1D} až T_{4D} stejným způsobem jako u horní trubky CS (obr. 3.6).

c) Signál 3 (kanál U_{K2}) - přední tenzometry na trubce vidlice (dle obr. 3.4).

Tenzometry umístěné v přední části trubky vidlice T_{1P} a T_{2P} byly zapojeny do můstku dle obrázku 3.7

Obr. 3.7 Zapojení Wheatstonova můstku v přední části vidlice

d) Signál 4 (kanál U_{K3}) - zadní tenzometry na trubce vidlice (dle obr. 3.4).

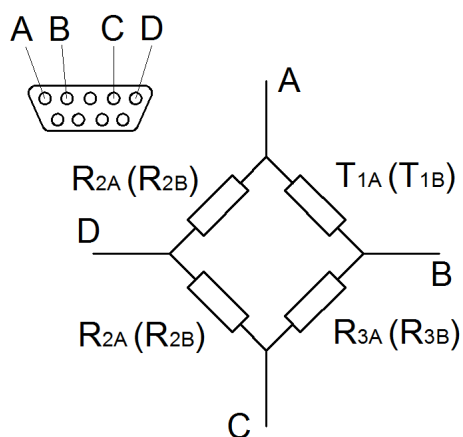
Tenzometry umístěné v zadní části trubky vidlice T_{1P} a T_{2P} byly zapojeny stejným způsobem jako tenzometry v přední části (obr. 3.7).

Výslednou hodnotu tlaku/ tahu v trubce vidlice reprezentuje součet signálů z předních a zadních tenzometrů (signál 3 + signál 4). Ohyb byl vyhodnocován jako rozdíl signálu 3 a signálu 4.

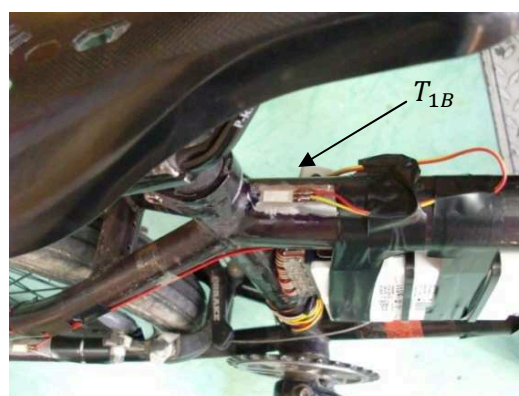
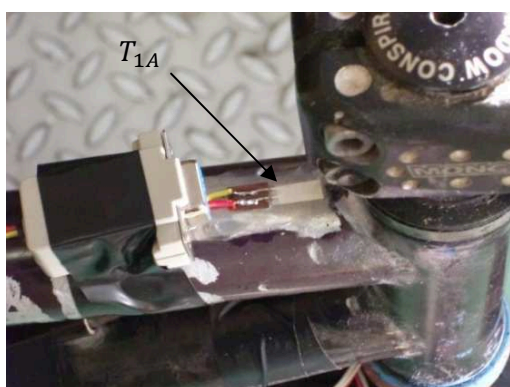
e) Signály 5 a 6 (kanál U_{K0} a U_{K1})

Pro následnou kontrolu MKP byly na horní rámovou trubku TT (dle obr. 1.2) umístěny další dva tenzometry v místech poblíž svarů (obr. 3.9). Tyto tenzometry byly zapojeny samostatně do dvou Wheatstonových můstků podle obr. (3.8).

Na obr. 3.10 je celkový pohled na kolo po instalaci všech kanálů a jejich připojení k měřicí kartě. Na obr. 3.11, 3.12, jsou pak detailní pohledy nalepených tenzometrů.

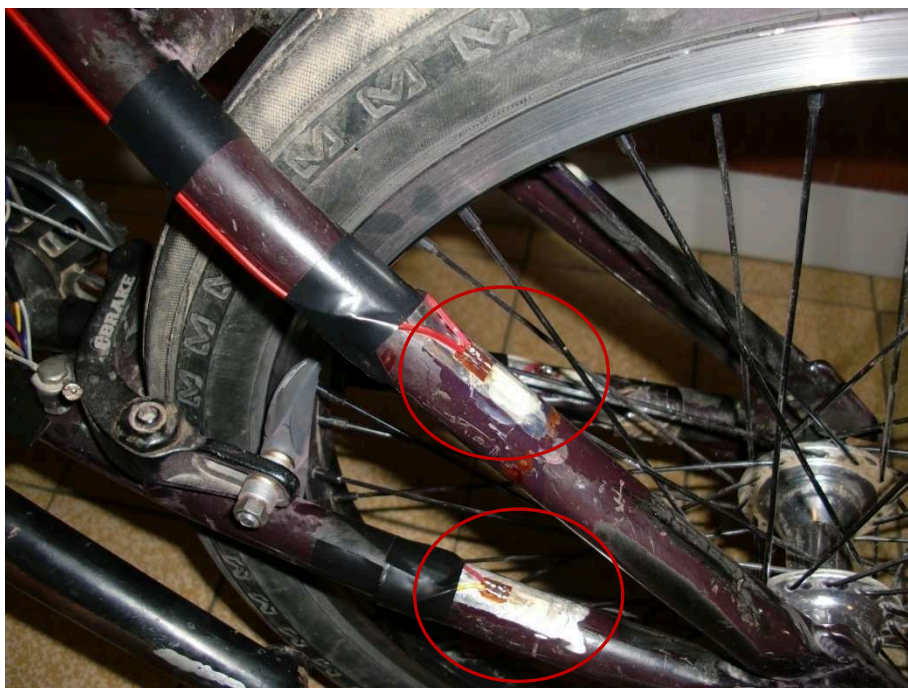
Obr. 3.8 Zapojení Wheatstonova můstku na horní rámové trubce pro kanály U_{K0} a U_{K1}

Obr. 3.9 Umístění tenzometrů na horní rámové trubce pro kanály U_{K0} a U_{K1}

Obr. 3.10 Celkový pohled na kolo po instalaci tenzometrů a měřící karty

Obr. 3.11 Umístění tenzometrů na zadní stavbě

Obr. 3.12 Umístění tenzometru na vidlici

Metodika snímání signálů

Pro měření byla použita tenzometrická měřicí karta typu National Instruments WLS-9237 s Wi-Fi přenosem signálu (obr. 3.5). Karta obsahuje čtyři tenzometrické kanály se synchronním záznamem.

Data byla předávána bezdrátově do měřicího laptopu a zaznamenávána pomocí programu [10]. Vzorkovací frekvence byla 5000 [Hz].

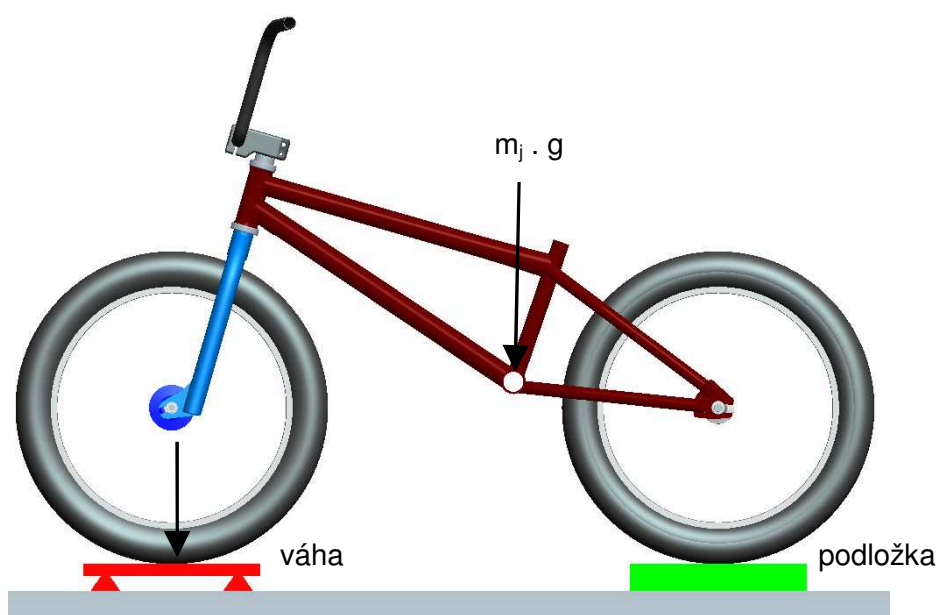
Protože použitá měřicí karta má pouze čtyři kanály, bylo měření prováděno tak, že se nejprve snímaly signály 1 až 4 a bylo provedeno měření v rozsahu 10 jízd. Následně byly místo signálu 3 a 4 zapojeny signály 5 a 6 a byly provedeny totožné opakované jízdy.

3.3 Cejchování snímačů

Cejchování tenzometrů bylo provedeno za účelem zjištění signálu, které dávají jednotlivé kanály při známé velikosti a směru zatěžující síly na předním a zadním kole. Kolo bylo zatíženo staticky vlastní hmotností osoby a pomocí váhy, která byla nejprve pod předním kolem (kalibrace U_{K2} a U_{K3}) a poté pod zadním kolem (kalibrace U_{K4} a U_{K5}), byla odečtena naměřená hmotnost, která se přepočítala na zatížení [N]. Současně byly zaznamenány hodnoty signálů na jednotlivých kanálech. Z těchto naměřených hodnot signálu na U_{K2} , U_{K3} (vidlice) a dále U_{K4} , U_{K5} (zadní stavba) pak byly stanoveny konstanty sloužící pro přepočet naměřeného napětí na velikost působící síly a na její směr.

Způsob cejchování:

a) Vodorovná poloha kola, váha pod předním kolem (obr. 3.13).

Obr. 3.13 Vodorovná poloha, váha pod předním kolem

Odečtené hodnoty signálů z kalibrace na jednotlivých kanálech jsou v tab. 3.2, kde je také pro kontrolu uveden poměr U_{K2}/U_{K3} , který platí mezi jednotlivými kanály při známém směru zatížení.

Dále je zde uvedena tzv. „převodní konstanta - m_i “, která udává vztah mezi zatížením, jehož velikost a směr známe a mezi signálem na jednotlivých kanálech. Tohoto vztahu bylo využito pro vyhodnocení naměřených hodnot za jízdy v následující kapitole.

Tab. 3.2 Naměřené hodnoty signálů na kanálech na U_{K2} a U_{K3} (vidlice) a převodní konstanty

poloha kola	VODOROVNĚ		
i	1.	2.	3.
m_{Ci} [kg]	30,7	31,3	30,4
F_{Ci} [N]	301,2	307,1	298,2
U_{K2} [V]	-3,22E-05	-4,20E-05	-4,09E-05
U_{K3} [V]	2,57E-05	3,38E-05	3,33E-05
U_{K2}/U_{K3}	-1,25	-1,24	-1,23
m_2	-7871758		
m_3	9767388		

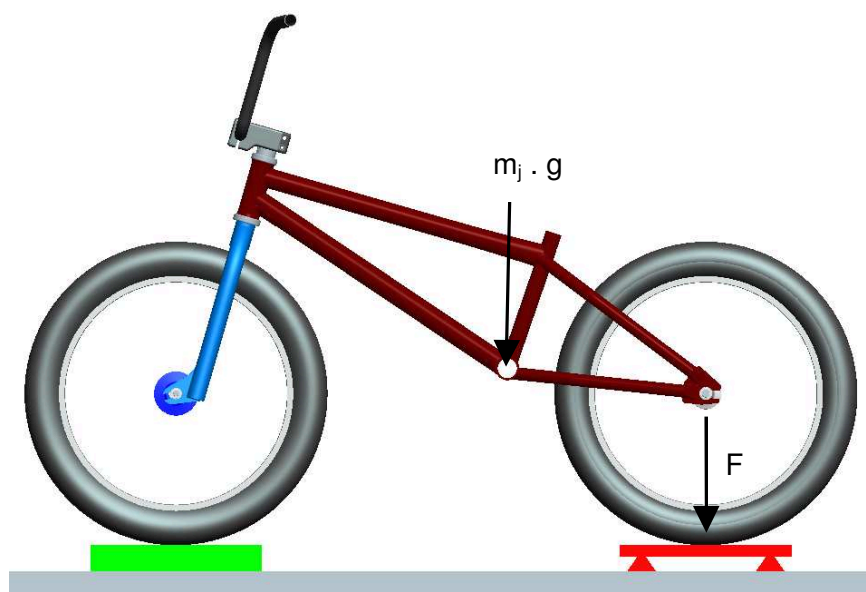
Příklad výpočtu převodní konstanty m_2 :

$$F_{Ci} = m_{Ci} \cdot g \quad (3.1)$$

$$m_2 = \frac{\sum_i F_{Ci}}{\sum_i U_{K2,i}} \quad (3.2)$$

$$m_2 = \frac{\frac{F_{C1} + F_{C2} + F_{C3}}{3}}{\frac{U_{K2,1} + U_{K2,2} + U_{K2,3}}{3}} = \frac{\frac{301,20 + 307,05 + 298,22}{3}}{\frac{-3,22 \cdot 10^{-5} + (-4,20 \cdot 10^{-5}) + (-4,09 \cdot 10^{-5})}{3}} = -7871758$$

b) Vodorovná poloha, váha pod zadním kolem (obr. 3.14)

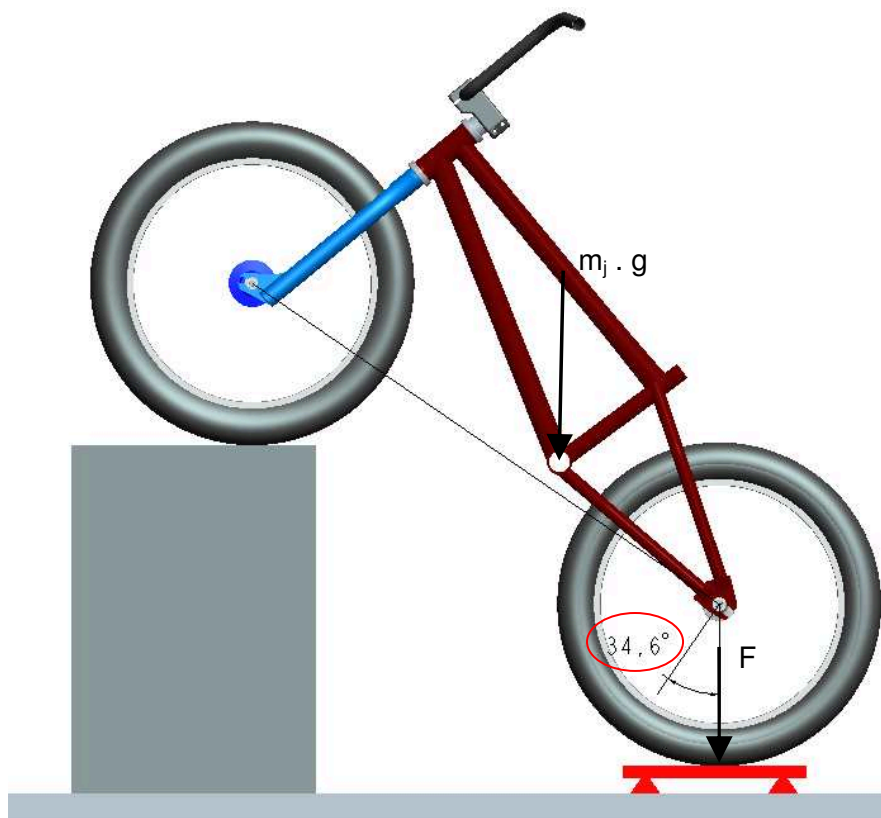
Obr. 3.14 Vodorovná poloha, váha pod zadním kolem

Tab. 3.3 Naměřené hodnoty signálů na kanálech na U_{K4} a U_{K5} (zadní stavba rámu) a převodní konstanty

poloha kola	VODOROVNĚ		
i	1.	2.	3.
m_{Ci} [kg]	42,1	39,3	40,9
F_{Ci} [N]	413,0	385,5	401,2
U_{K4} [V]	1,03E-05	8,45E-06	8,89E-06
U_{K5} [V]	-6,95E-06	-5,13E-06	-5,46E-06
U_{K4}/U_{K5}	-1,48	-1,65	-1,63
m_4	43438059		
m_5	-68418484		

Pro ověření správnosti výpočtu směru působících sil na kola bylo provedeno cejchování ještě v poloze šikmé, postup měření byl stejný jako v předchozích případech.

c) Šikmá poloha kola, váha pod zadním kolem (obr. 3.15).

Obr. 3.15 Šikmá poloha, váha pod zadním kolem

Tab. 3.4 Naměřené hodnoty signálů na U_{K4} a U_{K5} (zadní stavba rámu) a převodní konstanty

poloha kola	ŠIKMÁ		
i	1.	2.	3.
m_{Gi} [kg]	58,0	60,3	60,4
F_{Gi} [N]	569,0	591,5	592,5
U_{K4} [V]	9,70E-06	1,01E-05	9,84E-06
U_{K5} [V]	-2,56E-06	-2,50E-06	-2,37E-06
U_{K4}/U_{K5}	-3,79	-4,04	-4,15
m_4		59159366	
m_5		-236094437	

d) Šikmá poloha kola, váha pod předním kolem.

Obrázek není uveden, princip je opět stejný jako v předchozím případě.

Tab. 3.5 Naměřené hodnoty signálů na kanálech na U_{K2} a U_{K3} (vidlice) a převodní konstanty

poloha kola	ŠIKMÁ		
i	1.	2.	3.
m_{Gi} [kg]	59,0	47,0	57,0
F_{Gi} [N]	578,8	461,1	559,2
U_{K2} [V]	1,61E-05	1,50E-05	1,65E-05
U_{K3} [V]	-2,61E-05	-2,07E-05	-2,24E-05
U_{K2}/U_{K3}	-0,62	-0,73	-0,74
m_2		33581709	
m_3		-23107669	

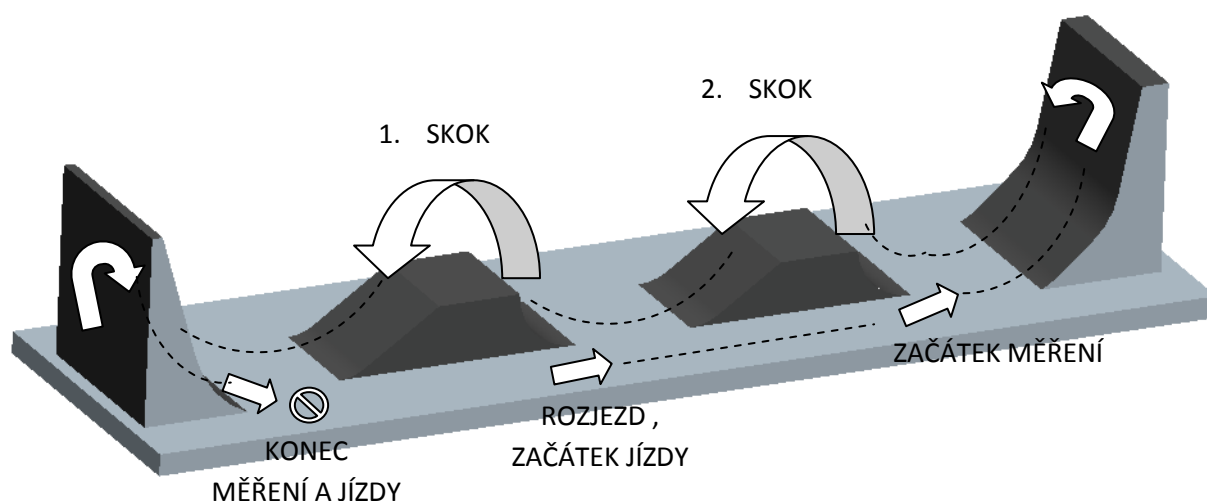
3.4 Měření

Samotné měření jsem provedl v Meatfly hale ve Zlíně, která byla ideální pro měření, protože skoky zde nejsou velké, ale je možno snadno provést úmyslně různé nepovedené dopady při skocích při menším ohrožení zdraví jezdce. Provedl jsem celkem 20 měřených jízd na zvolené trase, jejichž charakter byl „tvrdšího rázu“, tedy špatné provedené dopady při skocích, které jsou hlavní příčinou vzniku poruch na rámu kola. Zvolená trasa se skládala z nakloněné roviny, která sloužila k vytáčení a dosažení rychlosti na následující dva skoky, na konci dráhy byla opět nakloněná rovina (obr. 3.17).

Při prvních deseti jízdách byly k měřicí kartě připojeny kanály U_{K2} , U_{K3} , U_{K4} , U_{K5} , tedy aktivní byly snímače na vidlici a zadní stavbě rámu. V další polovině jízd byly aktivní snímače U_{K0} , U_{K1} , U_{K4} , U_{K5} (horní rámová trubka a zadní stavba).

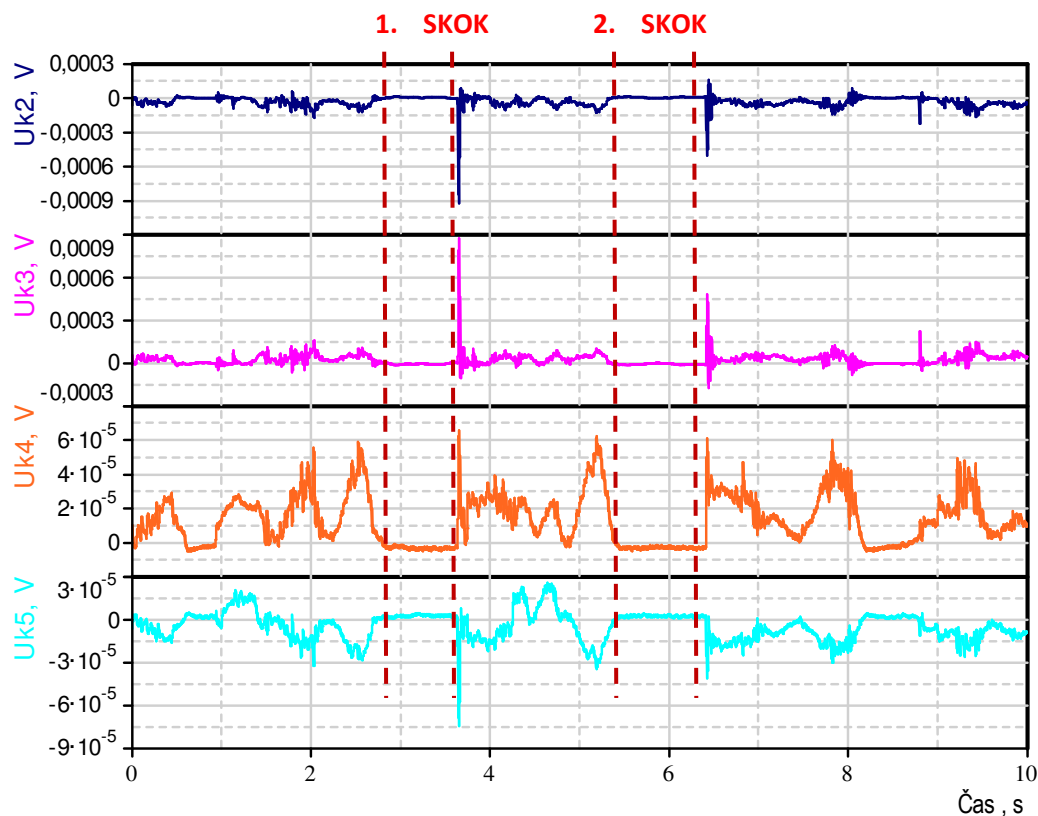
Obr. 3.16 Meatfly hala ve Zlíně

Obr. 3.17 Schéma měřené trasy

3.5 Vyhodnocení výsledků měření

Dále bylo nutno vyhodnotit jednotlivé záznamy jízd, tzn. určit velikosti sil a jejich směr, které působily na přední a zadní kolo za jízdy. Záznamy byly vyhodnoceny v programu [13]. Bylo zde využito převodní konstanty m_i určené cejchováním snímačů (kap. 3.3), která udává přepočít elektrického napětí na sílu působící na přední, resp. zadní kolo.

Obr. 3.18 Záznam z jízdy BMX_33

Na obr. 3.18 je uveden příklad jednoho ze záznamů jízd, na kterém je patrné nulové zatížení v průběhu letu na 1. a 2. skoku.

Průběhy el. napětí U_{K2} , resp. U_{K3} (snímače na vidlici) byly vynásobeny příslušnou převodní konstantou m_2 , resp. m_3 a výsledkem byl průběh sil působící na přední kolo.

Aktuální hodnota F_{p2} , resp. F_{p3} tedy bude:

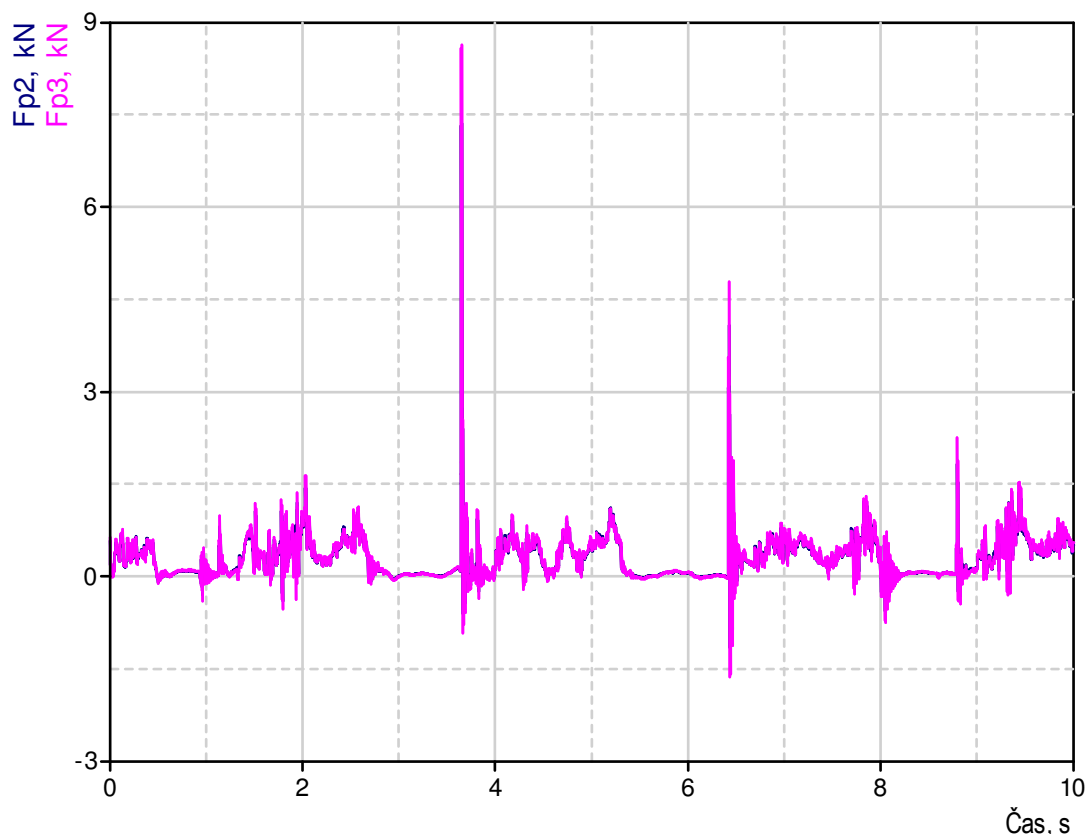
$$F_{p2} = \frac{U_{K2} \cdot m_2}{1000} [kN] \quad (3.2)$$

$$F_{p3} = \frac{U_{K3} \cdot m_3}{1000} [kN] \quad (3.3)$$

kde

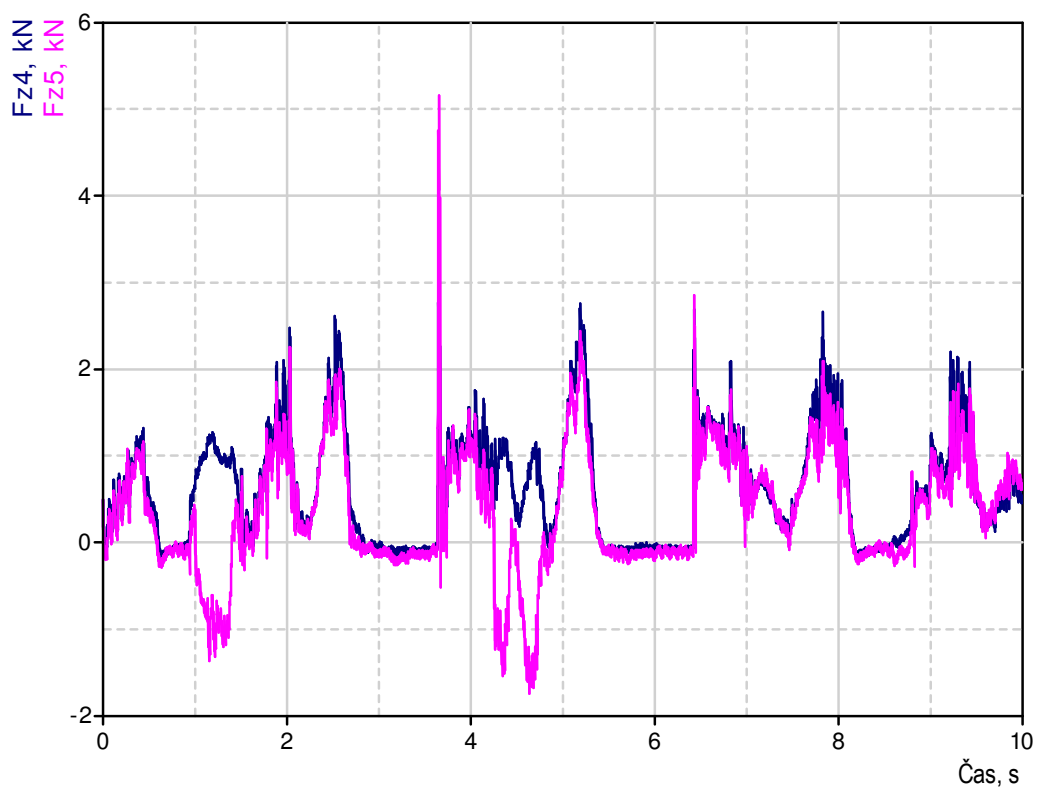
U_{K2} , U_{K3} ...je aktuální hodnota el. napětí [V].

Z obr. 3.19 je patrné, že průběhy sil F_{p2} a F_{p3} jsou téměř shodné. Z toho vyplývá, že síla působící na přední kolo působí téměř výhradně ve směru kolmém k terénu. Teoreticky by bylo správné použít aritmetický průměr ze sil F_{p2} a F_{p3} , ale hodnoty síly F_{p3} byly v některých místech poněkud větší než F_{p2} , a proto jsem použil jen F_{p3} , kterou je rám poněkud více namáhán (F_{p3} je dále označena jako F_p).

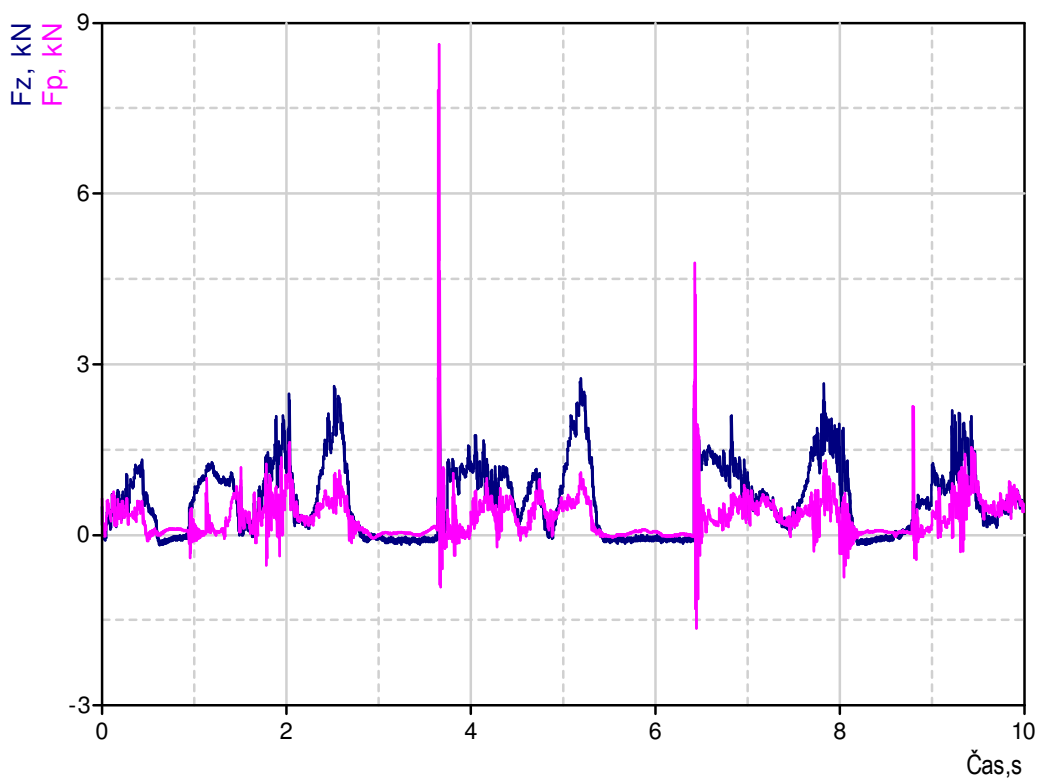

Obr. 3.19 Průběh sil F_{p2} (dle U_{K2}) a F_{p3} (dle U_{K3})

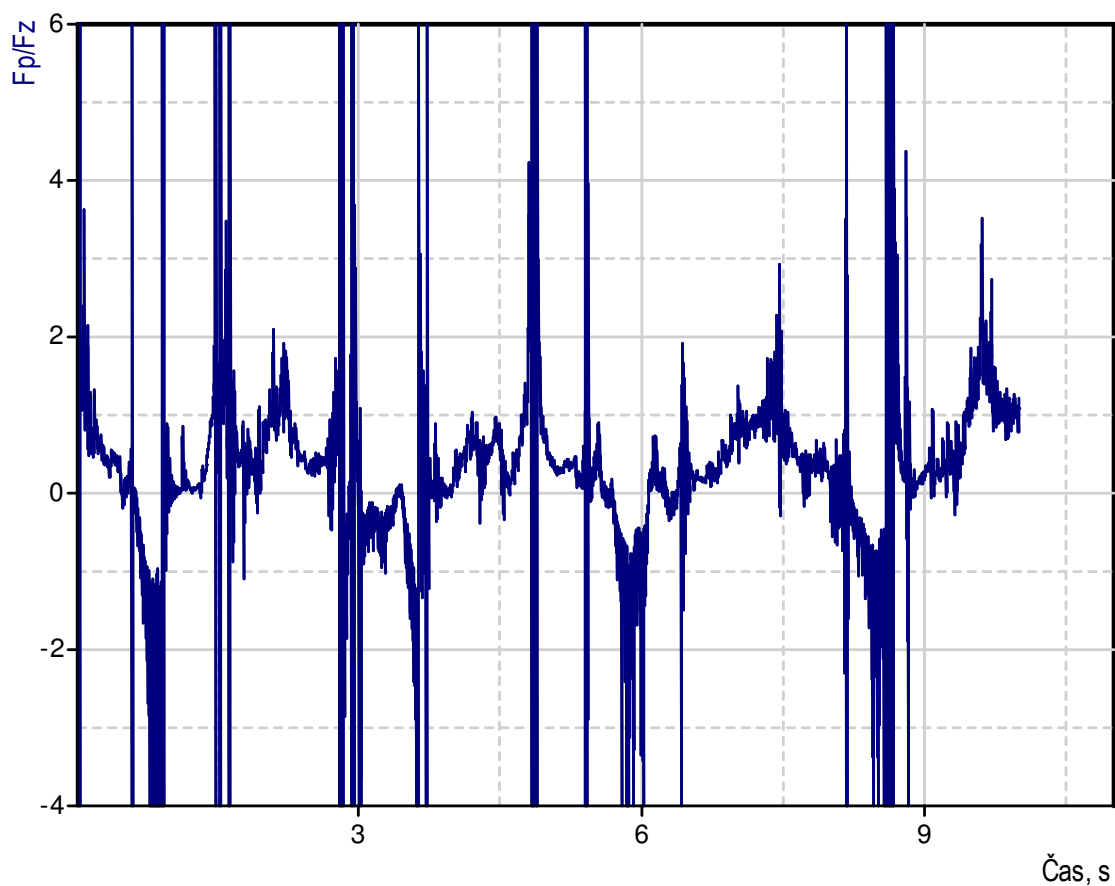
Pro určení síly působící na zadní kolo byl postup opět totožný, průběhy napětí se vynásobily převodní konstantou m_4 , resp. m_5 , z čehož se určily průběhy sil F_{z4} a F_{z5} , které byly opět téměř shodné. Z toho vyplývá, že síla působí opět převážně ve směru kolmém k terénu (obr. 3.20). Jako v předchozím případě byla dále uvažována jen F_{z4} (dále označena jako F_z), protože tato síla je vyšší.

Obr. 3.20 Průběh sil F_{z4} (dle U_{K4}) a F_{z5} (dle U_{K5})

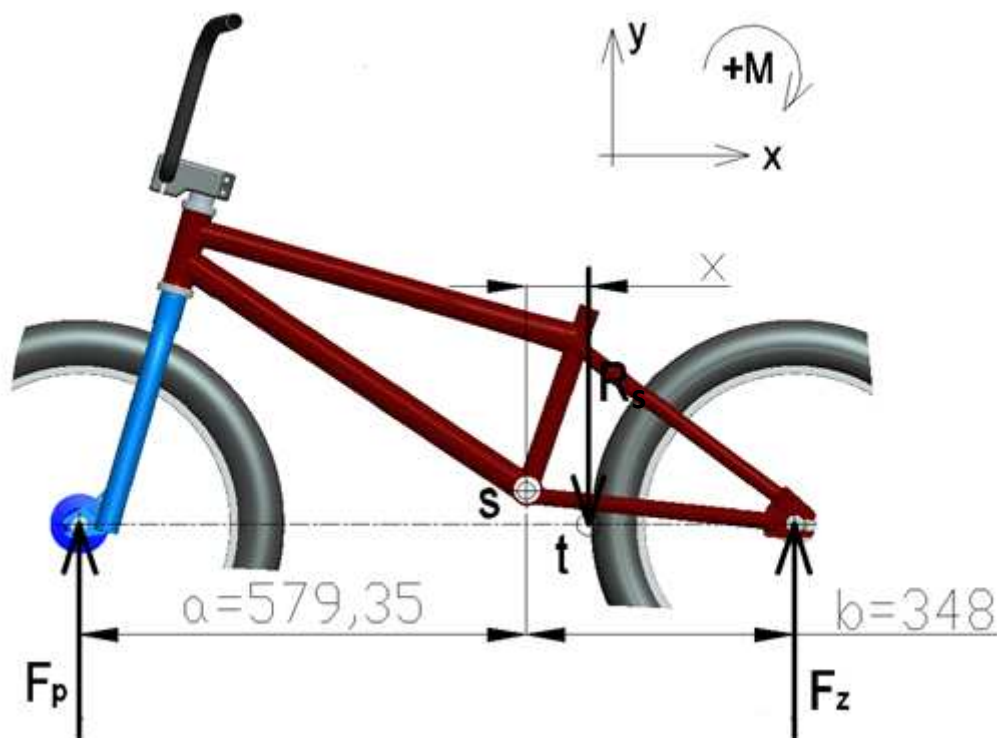
Obr. 3.21 Průběh sil F_p a F_z během jízdy

Obr. 3.22 Průběh poměru sil F_p a F_z pro určení těžiště

Dalším krokem bylo zjistit rozložení sil na obě kola, respektive určit polohu těžiště cyklisty s kolem.

Podle geometrie rámu vychází poměr vzdáleností $\frac{b}{a} = 0,6$ (obr. 3.23), pokud tedy bude vycházet poměr přední F_p a zadní síly F_z ve stejné hodnotě, pak bude zatížení působit výhradně do bodu rámu s .

Obr. 3.23 Určení polohy těžiště t

Z průběhu poměru sil F_p a F_z (obr. 3.22) je patrné, že během jízdy a skoků se poměr sil výrazně mění. Tato změna je navíc zcela náhodná při opakovaných jízdách. Vzhledem k tomu, že se tento poměr pohybuje po obou stranách poměrné hodnoty, která je asi 0,4, po konzultaci s vedoucím diplomové práce jsem se rozhodl nezahrnovat změnu tohoto poměru do výpočtu spektra a považovat tento poměr za konstantní. Z toho tedy vyplývá, že těžiště t je posunuto směrem dozadu. Může to být např. způsobeno tím, že přední kolo je nadlehčováno hlavně před odrazem skoku tahem za řídítka.

Následně jsem určil polohu těžiště x [mm] vůči bodu s . Do předpokládané polohy těžiště byla zavedena reakce R_s a z rovnováhy sil byla určena vzdálenost x [mm] (obr. 3.23).

Pozn.: při výpočtu polohy těžiště jsem uvažoval hodnoty sil z určitého okamžiku záznamu:

$$F_p = 486,7 \text{ [N]}, F_z = 1224,4 \text{ [N]}, \frac{F_p}{F_z} = 0,4 [-].$$

$$\sum F_{iy} = 0$$

$$F_p + F_z - R_s = 0 \quad (3.4)$$

$$R_s = F_p + F_z = 486,7 + 1224,4 = 1711,1 \text{ [N]}$$

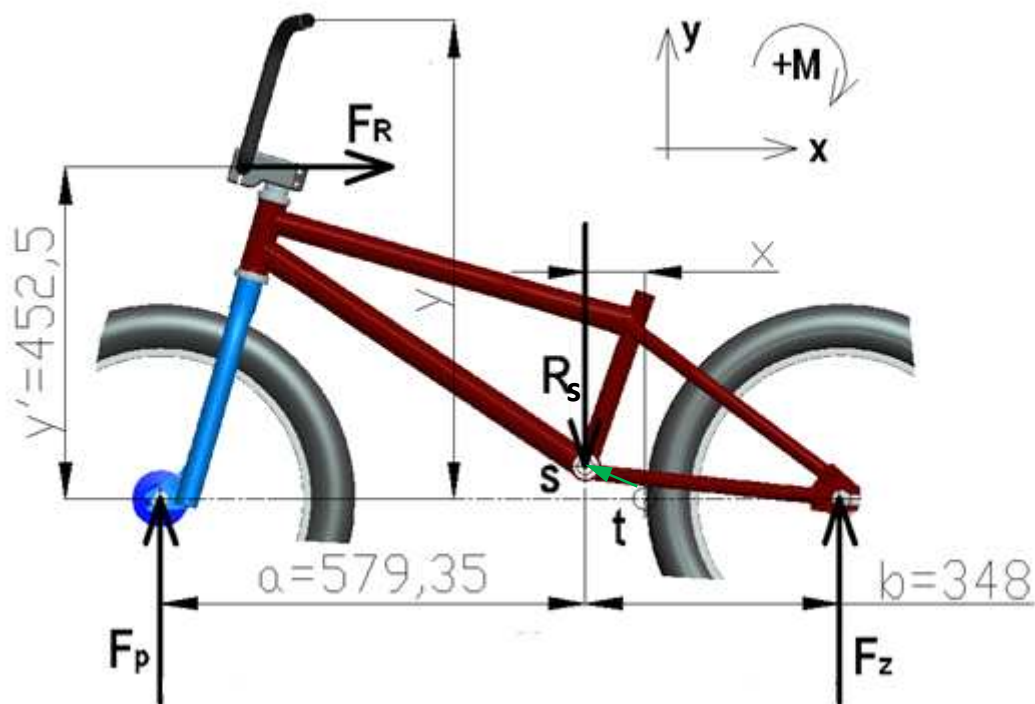
$$\sum M_{is} = 0$$

$$F_p \cdot a + R_s \cdot x - F_z \cdot b = 0 \quad (3.5)$$

$$x = \frac{F_z \cdot b - F_p \cdot a}{R_s} = \frac{1224,4 \cdot 348 - 486,7 \cdot 579,35}{1711,1} = 84,22 \text{ [mm]}$$

Při volbě okrajových podmínek ve virtuálním modelu rámu MKP, byla zadávána síla R_s a síla F_R . Tuto sílu jsem určil výpočtem z momentové rovnováhy, když jsem přesunul sílu R_s z těžiště t do bodu rámu s (obr. 3.22).

Pozn.: při výpočtu F_R jsem uvažoval moment, který působí na rameni y' , protože do virtuálního MKP modelu nebudou zahrnuta řídítka - působíště F_R je tedy v představci.

Obr. 3.24 Síla R_s po přesunutí do středu s zavedení F_R

$$M = R_s \cdot x = 1711,1 \cdot 84,2 = 144108,84 \text{ [mm]} \quad (3.6)$$

$$M = F_R \cdot y' \quad (3.7)$$

$$F_R = \frac{M}{y'} = \frac{144108,84}{452,5} = 318,47 \text{ [N]}$$

3.6 Srovnání teoretického a reálného zátěžného spektra

Pokud porovnáme hodnoty sil, které působily na přední F_p a zadní kolo F_z určené teoreticky a podle měření, jsou zřejmé značné rozdíly. Důvodem bylo, že při stanovení zatížení teoreticky jsem uvažoval, zatížení pouze do bodu rámu s . V průběhu jízdy je rám zatížen, jak silou, která působí v bodu rámu s , tak silou v řídítkách a rozložení těchto sil se neustále mění. V tab. 3.6 je uvedeno srovnání teoretického odhadu sil (dle kapitoly 2.1) a skutečně naměřených sil.

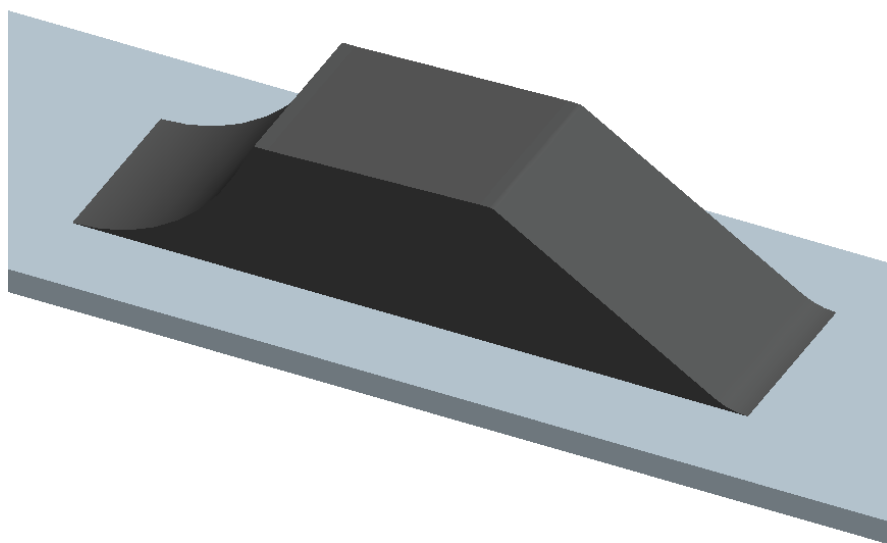
Tab. 3.6 Srovnání sil působících na přední a zadní kolo určené různými způsoby

způsob určení	výpočet A	výpočet B	reálné měření
F_p [N]	809	1469	500 ÷ 1000
F_z [N]	1351	2452	1500 ÷ 1900

Výpočet A je statické zatížení s dynamickým koeficientem $k_D = 3$ při dopadu na obě kola (kap. 2.1.2). Výpočet B je zatížení po dopadu na rampě známých rozměrů (kap. 2.1.3). V posledním sloupci je uveden rozsah sil působících po dopadu skoku na rampě, který byl určen měřením.

Ze srovnání je zřejmé, že odhad sil podle dynamického koeficientu není příliš vzdálen od reálného měření. Odhad z výpočtu B je výrazně vyšší. Důvodem může být nevhodně stanovený součinitel H_d .

Pozn.: U výpočtu B byl uvažován typ rampy na obr. 3.25. Měřená trasa se skládala ze dvou skoků, jejichž tvar a rozměry jsou podobné, jako rozměry uvažovaného skoku při teoretickém výpočtu (kap. 2.1.3).

Obr. 3.25 Tvar rampy pro skok

Je zřejmé, že teoretický způsob byl pouhý odhad, bylo by zde velmi obtížné a někdy i nemožné zahrnout řadu dalších vlivů, aby výsledek odpovídal realitě. Navíc teoretickým způsobem nebylo možno stanovit zátěžné spektrum, ale jen určité zátěžné stavy. Proto bylo dále také při výpočtu životnosti rámu použito právě zátěžné spektrum stanovené reálným měřením.

4 Tvorba virtuálního MKP modelu

Virtuální MKP model byl vytvořen za účelem zjištění kritických míst na rámu současné konstrukce a určení jeho předpokládané životnosti. Na základě znalosti těchto údajů bylo možno navrhnout rám nové konstrukce s vyšší předpokládanou životností.

Virtuální MKP model byl zatížen silami z určitého okamžiku záznamu jízdy. Aby byla ověřena správnost zadání okrajových podmínek, měli by se shodovat hodnoty napjatostí v místech, kde byly instalovány tenzometry, určené jak podle MKP, tak změřených dle tenzometrů.

Následně byly vytipovány dle virtuálního MKP modelu kritická místa na rámu. Uvažováno bylo, že napjatost v kritickém místě je přímo úměrná zatížení, které působí na kola. Z této závislosti bylo vytvořeno zátěžné spektrum. Nakonec byla určena předpokládaná životnost stávající konstrukce rámu.

4.1.1 Vypočet napjatosti naměřené dle tenzometrů

Napjatost v místech, kde byly instalovány tenzometry, byla počítána dle el. napětí ve zvoleném okamžiku záznamu jízdy. V tomto případě byl uvažován soubor naměřených dat BMX_33 pro čas $t_{BMX\_33} = 7,22$ [s] (v tomto okamžiku byly síly F_p a F_z v poměru 0,4). Odečtené el. napětí a vypočtená napjatost je v tab. 4.1. Z tohoto záznamu nebylo možno odečíst napětí na kanálech U_{K0} a U_{K1} , protože tyto kanály nebyly aktivní (aktivní byly U_{K2} , U_{K3} , U_{K4} a U_{K5}). Proto bylo využito záznamu BMX_44, kdy byly k měřicí kartě připojeny právě kanály U_{K0} , U_{K1} (horní rámová trubka) a U_{K4} , U_{K5} (zadní stavba rámu).

Napjatosti σ_4 [MPa] určená dle kanálu U_{K4} :

$$\sigma_4 = \frac{4 \cdot U_{K4} \cdot E}{n} = \frac{4 \cdot (-2,74 \cdot 10^{-5}) \cdot 2,1 \cdot 10^5}{2} = -11,52 \text{ [MPa]} \quad (4.1)$$

kde

U_{K4} ...je aktuálním el. napětí [V],

E .....je modul pružnosti v tahu oceli [MPa],

n .....je počet aktivních tenzometrů [-].

Tab. 4.1 Napjatosti vypočtené dle el. napětí na kanálech U_{K4} a U_{K5}

DATA	t_{BMX_33} [s]	F_z [N]	F_p [N]	U_{K4} [V]	U_{K5} [V]	σ_4 [MPa]	σ_5 [MPa]
BMX_33	7,22	1224,4	486,7	$-2,74 \cdot 10^{-5}$	$-1,94 \cdot 10^{-5}$	11,52	-8,15

Dále byla ze souboru naměřených dat BMX_44 v časovém okamžiku $t_{BMX\_44} = 7,20$ [s] odečtena naměřená síla působící na zadní kolo a el. napětí na kanálech U_{K0} a U_{K1} (obr. 3.9), z čehož byly spočítány napjatosti σ_0 a σ_1 dle vztahu 4.1 (tab. 4.2).

Nakonec byly stanoveny převodní konstanty m_0 a m_1 , které slouží pro přepočet síly F_z na napjatost v místech umístění tenzometrů na horní rámové trubce (tab. 4.2).

Převodní konstanta m_0 :

$$m_0 = \frac{\sigma_0}{U_{K0}} = \frac{8,60}{1,0 \cdot 10^{-5}} = 3,47 \cdot 10^{-3} \quad (4.2)$$

Tab. 4.2 Hodnoty napjatostí σ_0 a σ_1 a měřítka m_0 a m_1 pro $F_z = 2472,5$ [N]

DATA	F_z [kN]	U_{k0} [V]	U_{K1} [V]	σ_0 [MPa]	σ_1 [MPa]	m_0 [–]	m_1 [–]
BMX_44	2472,5	–1,0 $\cdot 10^{-5}$	–6,8 $\cdot 10^{-5}$	–8,60	–56,90	3,47 $\cdot 10^{-3}$	2,301 $\cdot 10^{-2}$

Aktuální hodnota napjatosti σ_0 v průběhu jízdy tedy bude:

$$\sigma_0 = F_z \cdot m_0 \text{ [MPa]} \quad (4.3)$$

kde

F_z je aktuální síla působící na zadní kolo, obdobně je určena napjatost σ_1 .

V tab. 4.4 jsou uvedeny hodnoty napjatostí určené dle tenzometrů pro zatížení $F_z = 1224,4$ [N] a $F_p = 486,7$ [N] ($\frac{F_p}{F_z} = 0,4$), (těmito silami bude zatížen virtuální MKP model).

Tab. 4.4 Hodnoty napjatostí v místě umístění tenzometrů pro $F_z = 1224,4$ [N] a $F_p = 486,7$ [N]

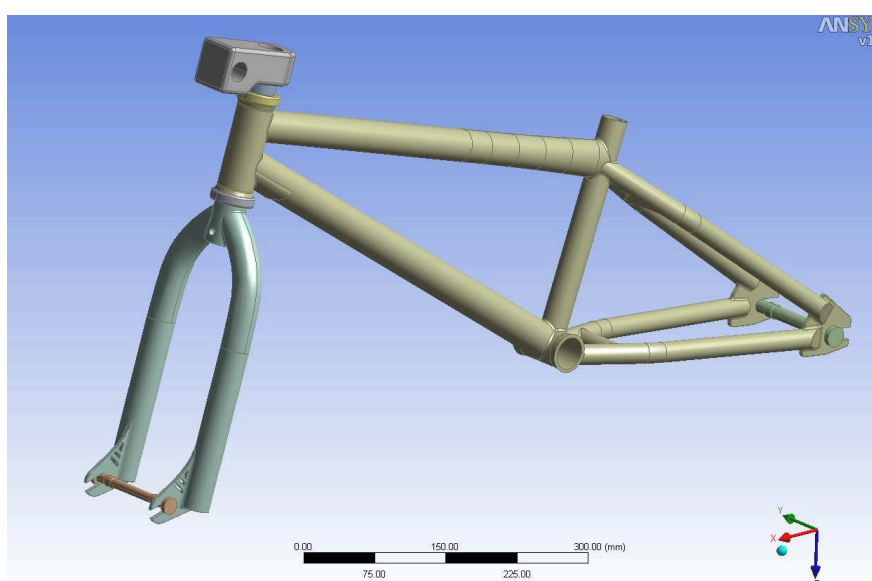
σ_0 [MPa]	σ_1 [MPa]	σ_4 [MPa]	σ_5 [MPa]
–4,26	–28,18	11,52	–8,15

4.1.2 Virtuální model MKP

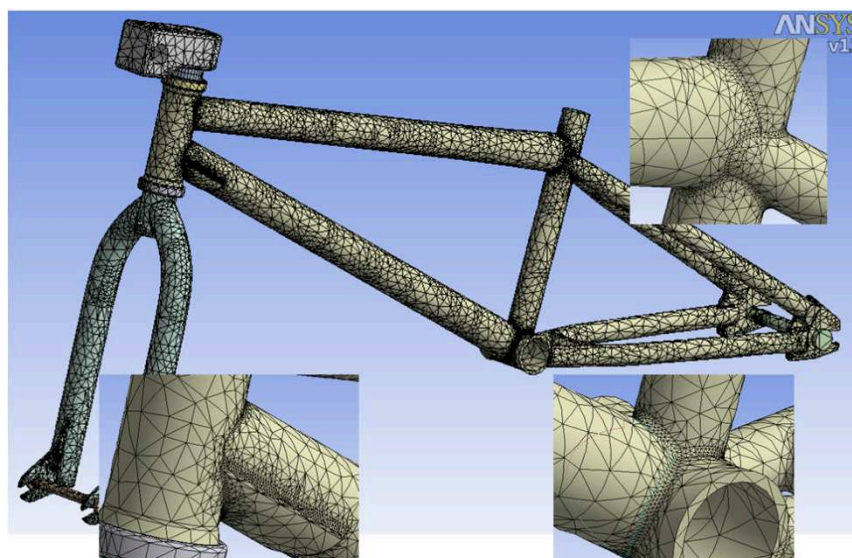
Aby byla ověřena správnost zadání okrajových podmínek ve virtuálním MKP modelu, měly by se shodovat hodnoty napjatostí dle MKP s hodnotami napjatostí změřených tenzometry (tab. 4.4). Pevnostní analýzu jsem provedl v programu [12].

Na obr. 4.1 je výpočtový model, do kterého byly zahrnuty jen komponenty nutné pro výpočet, (rám, osy kol, zjednodušené hlavové složení a představec). Místa svarů na rámu jsem zaoblil poloměrem $r = 2 \text{ [mm]}$.

Na obr. 4.2 je vytvořená síť. Tato síť byla zhuštěna v místech zaoblení (svarů) pro dosažení přesnějších výsledků.

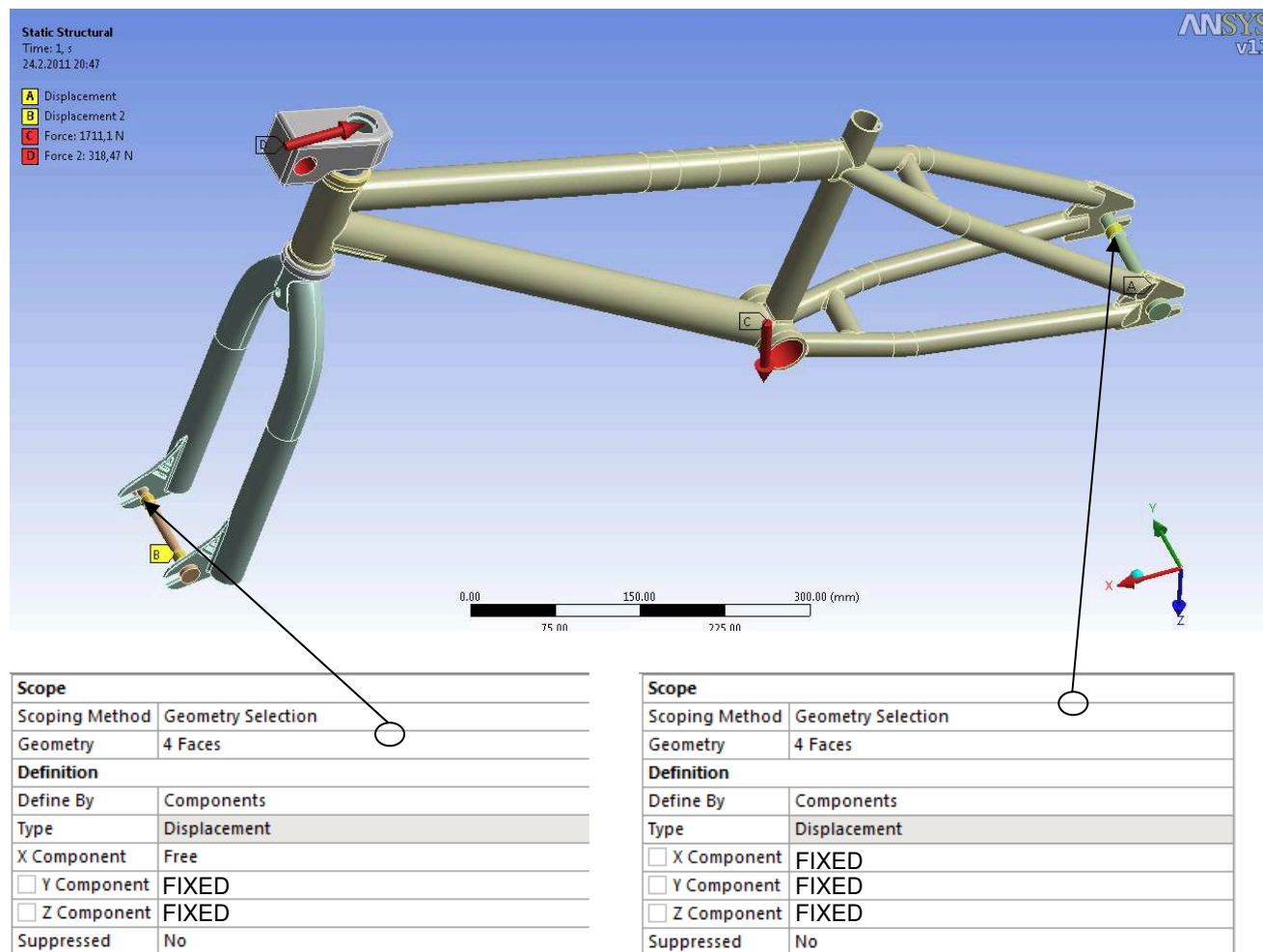

Obr. 4.1 Výpočtový model

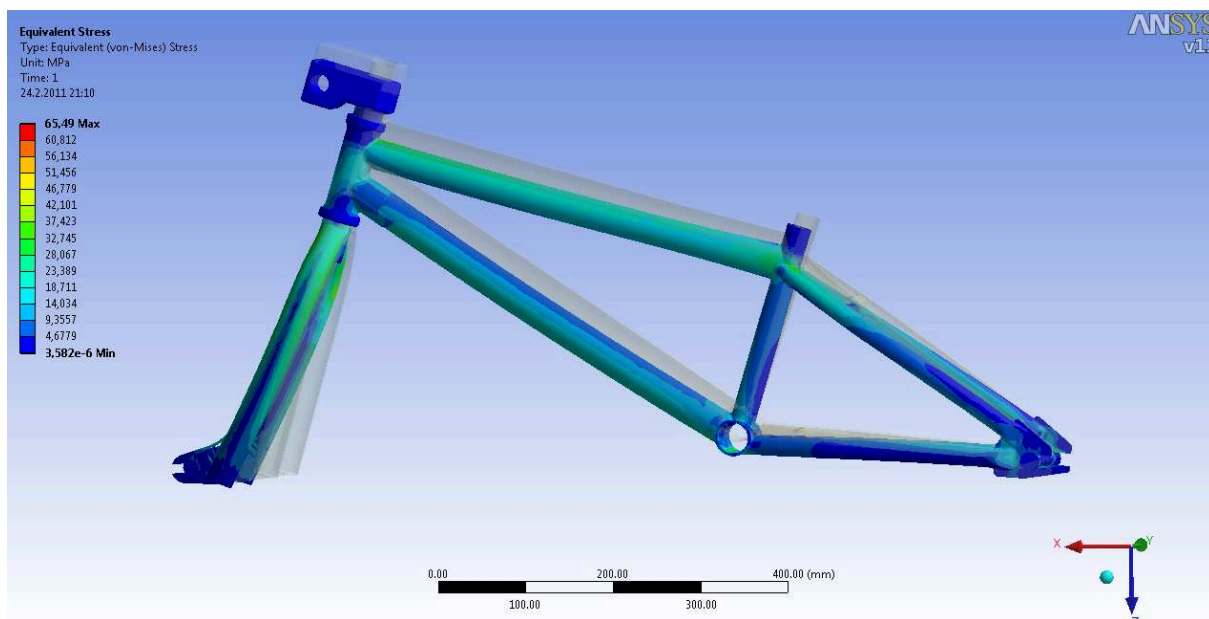
Obr. 4.2 Vytvořená síť

Dále byly zvoleny okrajové podmínky. Po různých variantách okrajových podmínek, se ukázalo jako nejlepší řešení umístění vazeb do os kol, zatížení do bodu rámu s silou $R_s = 1711,1 \text{ [N]}$ a do představce silou $F_R = 318,47 \text{ [N]}$ (tyto síly byly počítány v kapitole 3.5). Zvolené typy vazeb zabraňují posuvům ve zvolených směrech a umožňují rotace kolem všech os souřadného systému (obr. 4.3).

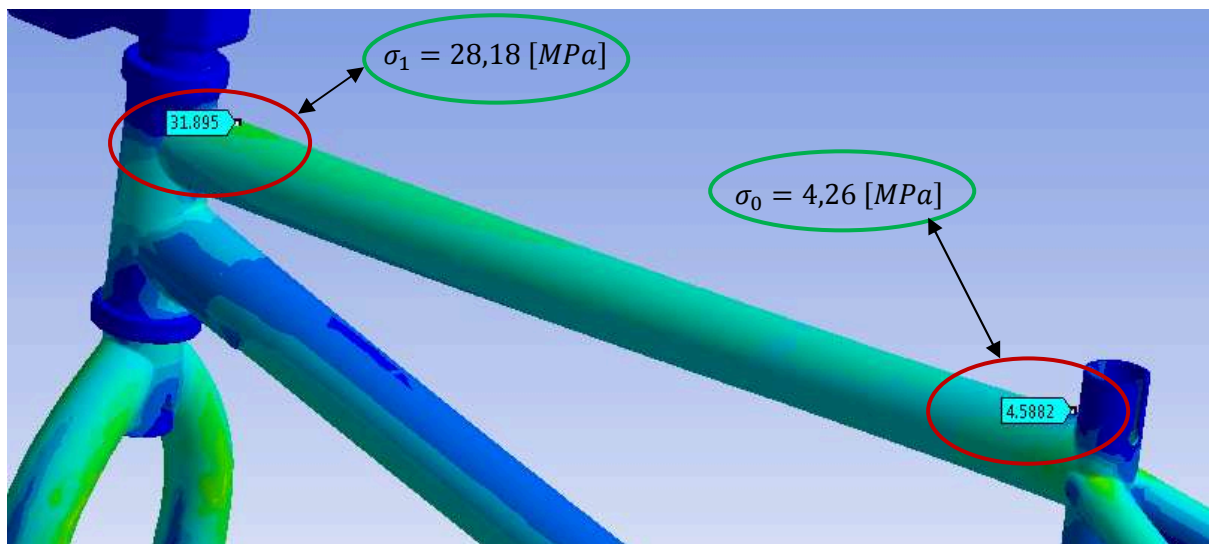

Obr. 4.3 Volba okrajových podmínek

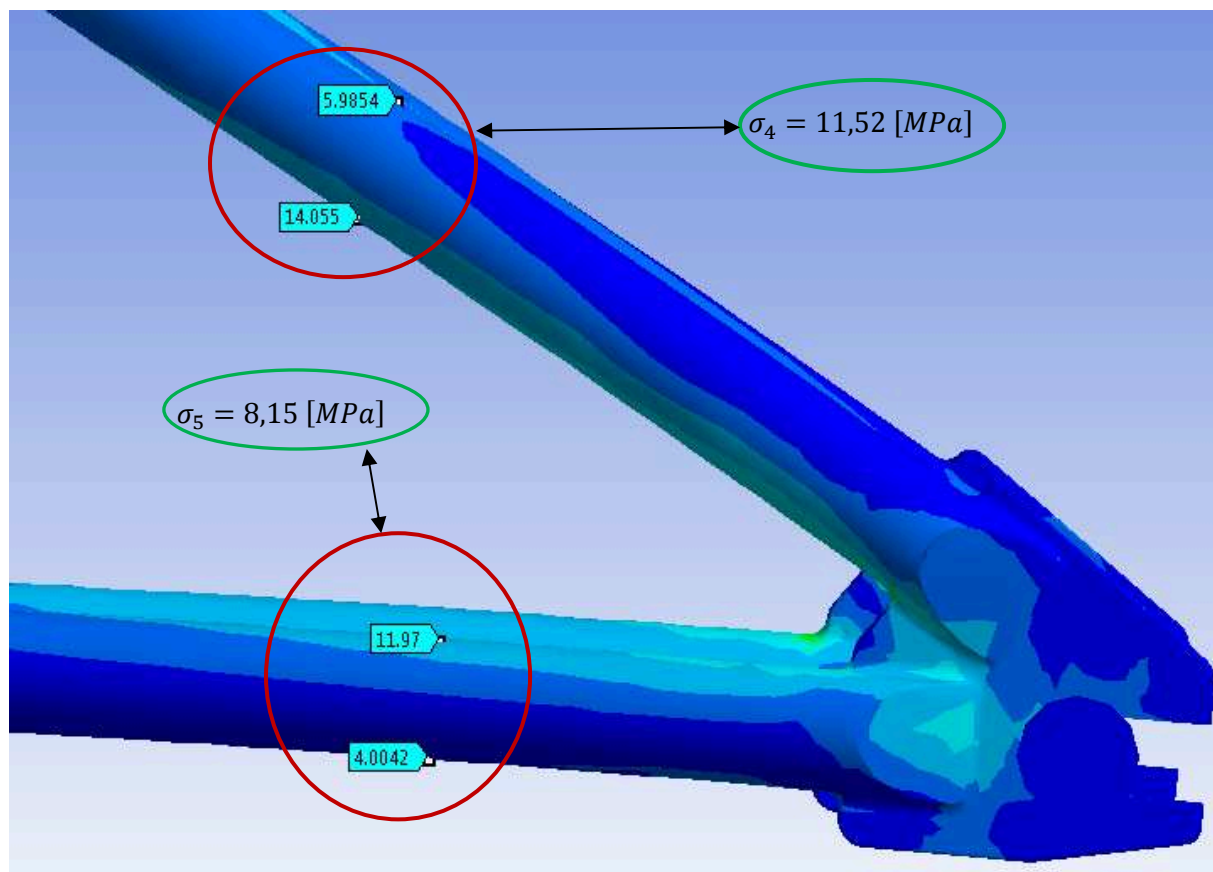
Na obr. 4.4, obr. 4.5 je průběh vypočteného napětí na modelu rámu. Napětí vypočtené jak podle MKP, tak napětí naměřené dle tenzometrů se téměř shoduje. U napětí spočteného dle MKP na zadní stavbě rámu bylo nutno zprůměrovat hodnot napjatosti na horní a spodní straně trubky, tak aby se daly srovnávat s napjatostí změřenou dle tenzometrů (obr. 4.6).

Obr. 4.4 Napětí vypočtené dle MKP a tvar rámu při deformaci

Obr. 4.5 Srovnání napjatosti vypočtené dle MKP s napjatostí naměřenou dle tenzometrů na horní trubce rámu (hodnoty napjatostí [MPa] červeně zakroužkované – dle MKP, hodnoty napjatostí zeleně zakroužkované – změřeno)

Obr. 4.6 Srovnání napjatosti vypočtené dle MKP s napjatostí naměřenou dle tenzometrů na zadní stavbě rámu (hodnoty napjatostí [MPa] červeně zakroužkované – dle MKP, hodnoty napjatostí zeleně zakroužkované – změřeno)

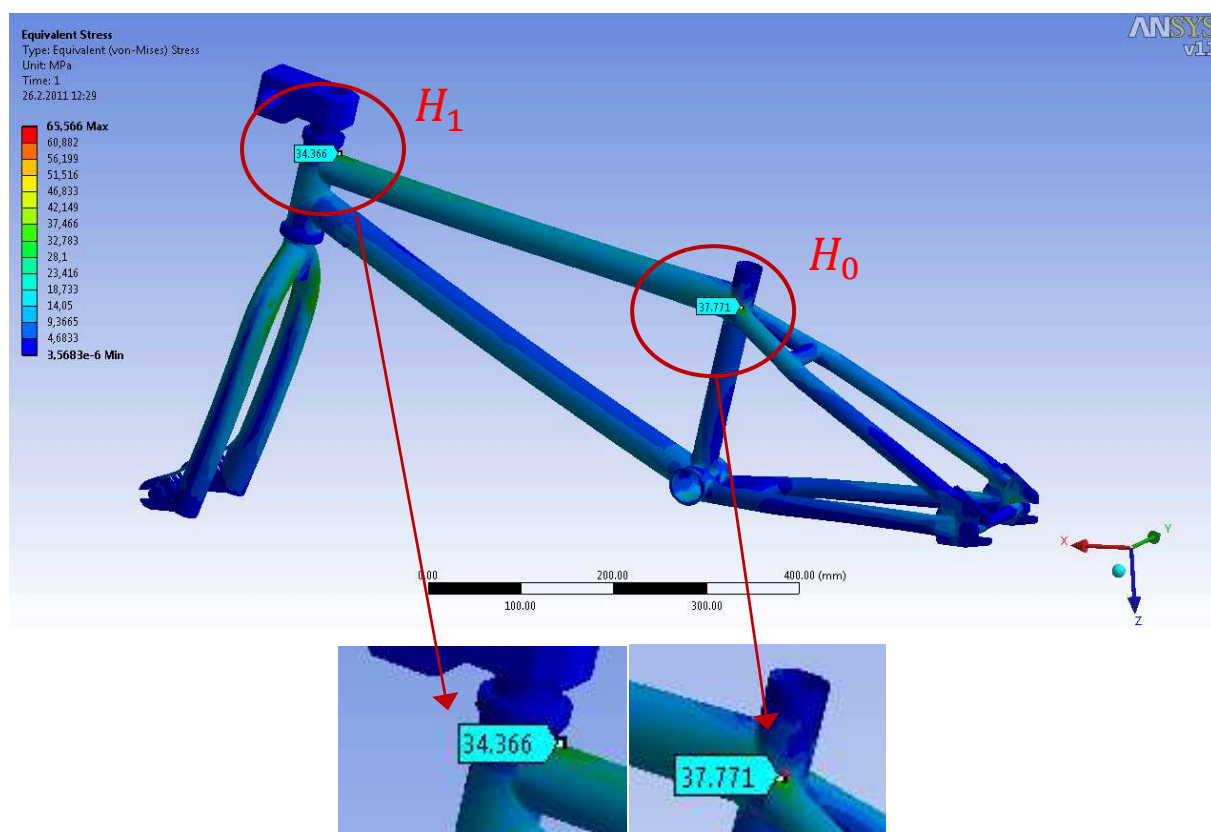
Ve virtuálním MKP modelu byly tedy okrajové podmínky zadány správně. Těchto okrajových podmínek bylo využito pro pevnostní analýzu nového rámu.

4.2 Kontrolovaná místa rámu

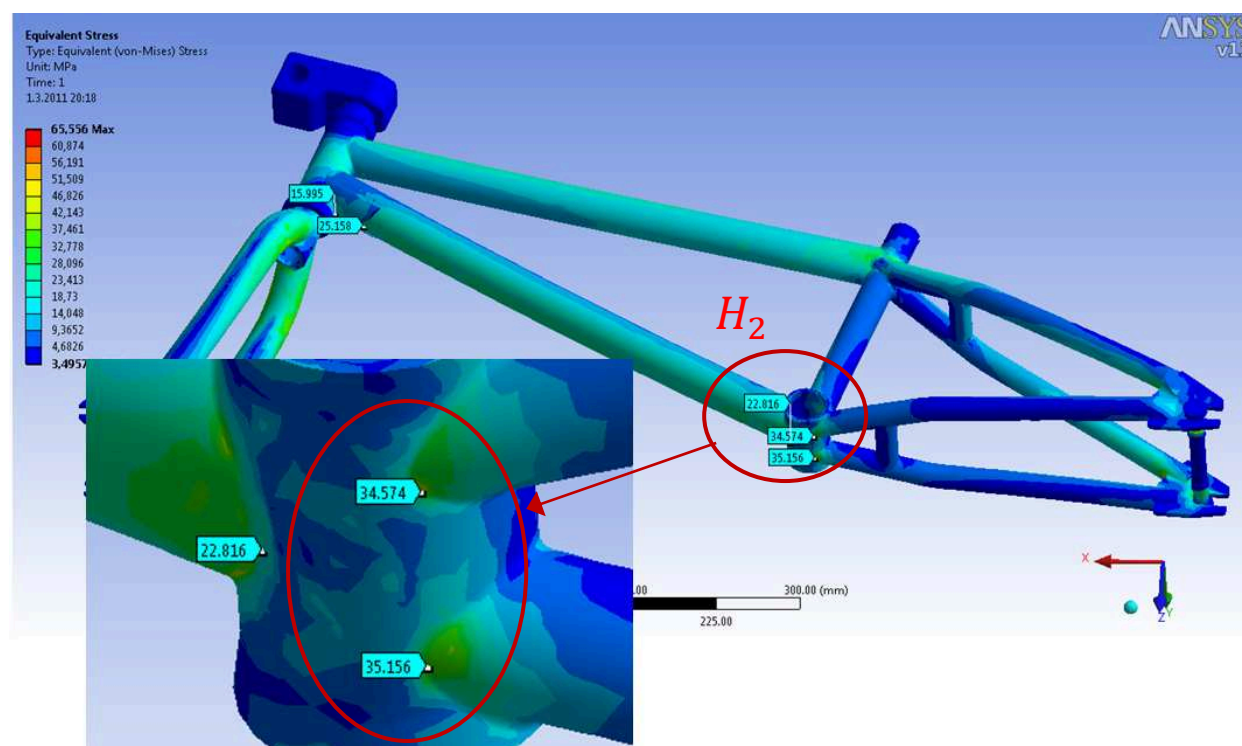
Na základě MKP modelu vytvořeného v předchozí kapitole byla stanovena místa se zvýšenou koncentrací napětí. Tato místa jsou u hlavové trubky v místě svaru rámu H_1 , dále u sedlové trubky v horní části H_0 (obr. 4.7) a u středové trubky rámu H_2 (obr. 4.8).

Ze záznamu jízd bylo ale patrné, že únavovým namáháním je převážně tah. Místa H_0 a H_1 jsou namáhána převážně tlakovým zatížením. Tahovým zatížením je namáháno místo H_2 , proto jsem pevnostně kontroloval právě toto místo.

Obr. 4.7 Místa se zvýšenou koncentrací napětí H_0 a H_1 , napětí v MPa

Obr. 4.8 Kritické místo u středu rámu H_2 , napětí v MPa

4.3 Životnost kontrolovaného místa

Životnost rámu byla počítána pro kritické místo H_2 stanovené v předchozí kapitole. Napětí v těchto místech bylo závislé na zatížení, které na rám působí. Dále bylo proto nutné stanovit převodní konstantu mezi silami v kolech a napětím v H_2 .

Převodní konstanta byla stanovena pro zátěžný stav $F_p = 486,7 \text{ [N]}$ a $F_z = 1224,7 \text{ [N]}$ (F_p a F_z jsou v poměru 0,4), při kterém platí $\sigma_{H2} = 35,156 \text{ [MPa]}$ (obr. 4.8). V tab. 4.5 jsou uvedeny převodní konstanty m_p (určeno dle F_p) a m_z (určeno dle F_z).

Převodní konstanta m_p (určena dle F_p):

$$m_p = \frac{\sigma_{H2}}{F_p} = \frac{35,156}{486,7} = 0,0722 \quad (4.4)$$

Aktuální hodnota napětí σ_{H2} v místě H_2 v průběhu jízdy dle F_p :

$$\sigma_{H2} = F_p \cdot m_p \quad (4.5)$$

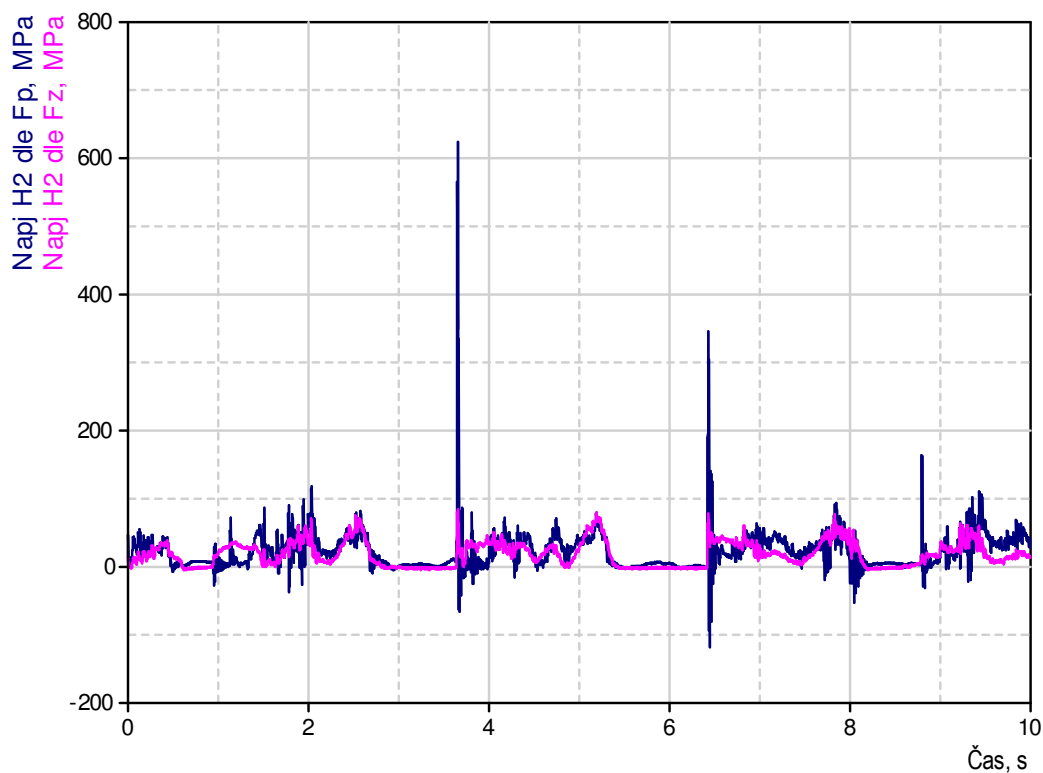
kde

F_p ... je aktuální hodnota síly působící na přední kolo.

Tab. 4.5 Převodní konstanty m_p a m_z

	$F_p \text{ [N]}$	$F_z \text{ [N]}$	$\sigma_{H2} \text{ [MPa]}$	m_p	m_z
H_2	486,7	1224,7	35,2	0,0722	0,0287

Na obr. 4.9 je průběh napětí v místě H_2 dle síly F_p a F_z . Je patrné, že se oba průběhy úplně neshodují. Je to způsobeno tím, že síly F_p a F_z nejsou ve stálém poměru 0,4. Průběh napětí v místě H_2 dle F_p udává vyšší hodnoty, a proto jsem dále uvažoval právě tento průběh napětí.

Obr. 4.9 Průběh napětí v místě H_2 dle sil F_p a F_z

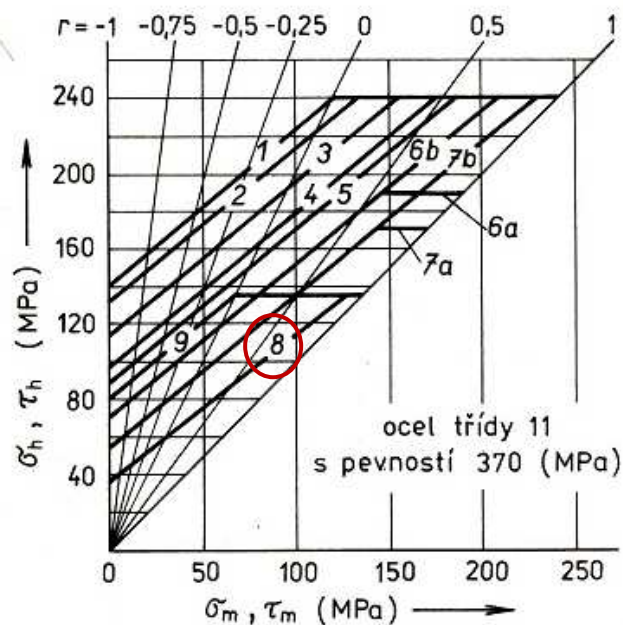
Takto získaný průběh napětí bylo pak možno použít do výpočtu stupně poškození součástí v kritickém místě H_2 pomocí amplitudové schematizace.

Vlastní schematizace zátěžného spektra byla provedena pomocí metody Rainflow s následným výpočtem stupně poškození. Vstupní hodnoty pro výpočet jsou uvedeny v tab. 4.6.

Tab. 4.6 Materiálové parametry pro životností výpočet

$\sigma_{c,s}$	38
N_{lim}	$2 \cdot 10^6$
q	3
w	5

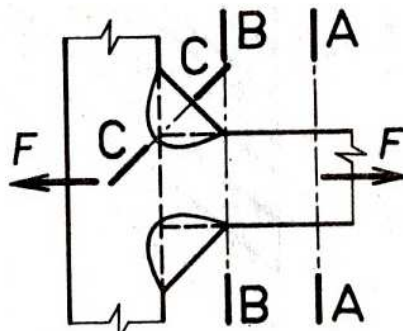
Mez únavy pro kontrolované místo H_2 , které je ve svaru, byla určena dle literatury [1]. Podle Smithova diagramu (obr. 4.10) byla odečtena mez únavy $\sigma_{c,s} = 38 [MPa]$ pro ocel třídy 11 o pevnosti 370 [MPa]. Uvažoval jsem křivku č.8, protože tato křivka platí pro koutový svar namáhaný tahem a pro kritický nosný průřez svaru $C - C$ (obr. 4.11 a obr. 4.12).

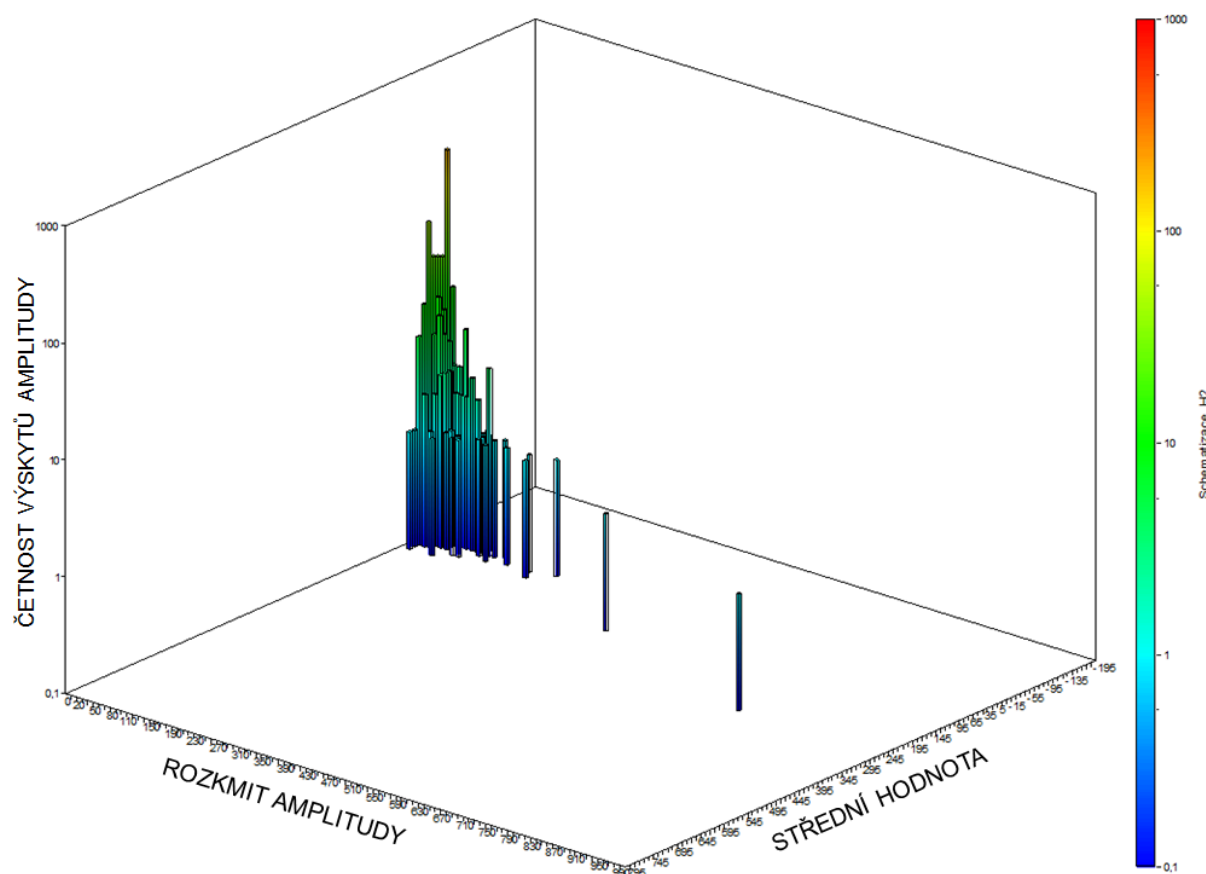
Obr. 4.10 Smithův diagram pro stanovení meze únavy a pro $N=2 \cdot 10^6$ cyklů, [1]

Druh spoje	Zatížení	Třída provedení	Označení čáry příslušné řezu ¹⁾		
			A – A	B – B	C – C
	σ_1 (tah, tlak)	BD CD	1 1	4 5	– –
	σ_2 (tah, tlak)	BD	1	3	3
	σ_3 (tah, tlak)	CD	1	6b	8

Obr. 4.11 Určení čáry udávající mez únavy ve Smithově diagramu [1]

Obr. 4.12 Průřezy koutového svaru [1]

Obr. 4.13 Schematizace zátěžného spektra dle metody Rainflow

Při vyhodnocení byl vždy samostatně vyhodnocen stupeň poškození z každého záznamu, a to podle Haibachovi hypotézy, která je dle literatury [6] vhodná pro svařované konstrukce. Příklad vyhodnocení jednoho záznamu je v tab. 4.7.

První sloupec přepočítává výsledky schematizace na hodnotu amplitudy σ_{ai} . Z hlediska mechanických vlastností oceli, ze které je rám svařen (11 370), se při výpočtu stupně poškození dle literatury [6] uvažuje, že poškozující účinky mají pouze amplitudy σ_{ai} a ne střední hodnoty napětí σ_{mi} .

V následujících sloupcích je prováděn výpočet stupně poškození D_i z každé neschematizované amplitudy podle podmínek hypotézy Haibach. Hodnota N_{wi} je počet cyklů do poškození součásti. Exponent q nebo w , určuje sklon Wöhlerovy křivky pod a nad mezí únavy $\sigma_{C,S}$.

Tab. 4.7 Výpočet stupně poškození z Rainflow pro záznam BMX_33

Amplituda σ_{ai}	Počet cyklů $N_{W,i}$	Exponent q, w	Stupeň poškození D_i
0	0	5	0,00E+00
3,173	370	5	7,51E-10
6,346	55	5	3,57E-09
9,519	27	5	1,33E-08
12,692	19	5	3,95E-08
15,865	13	5	8,25E-08
19,038	7	5	1,10E-07
22,211	7	5	2,39E-07
25,384	6	5	3,99E-07
28,557	2	5	2,40E-07
31,73	2	5	4,06E-07
34,903	1	5	3,27E-07
38,076	1	3	5,03E-07
41,249	1	3	6,40E-07
44,422	0	3	0,00E+00
47,595	3	3	2,95E-06
50,768	0	3	0,00E+00
53,941	0	3	0,00E+00
57,114	1	3	1,70E-06
60,287	1	3	2,00E-06

V tab. 4.7 je zobrazeno prvních 20 hodnot z výsledků schematizace, kterých je celkem 100 amplitud cyklů.

Výsledný stupeň poškození kontrolovaného místa H_2 od jízdy BMX_33 je dán součtem hodnot ve sloupci D_i . Výsledný stupeň poškození (součet D_i) z této jízdy $D_{BMX_{33}}$, počet jízd do poškození $j_{p,BMX_{33}}$, čas jízdy $t_{BMX_{33}}$ a počet hodin do poškození $t_{p,BMX_{33}}$ pro tento záznam jsou uvedeny v tab. 4.8

Tab. 4.8 Výsledky životnosti pro záznam BMX_33

$D_{BMX_{33}}$	8,89E-05
$j_{p,BMX_{33}} = 1/D_{BMX_{33}}$	11244,9
$t_{BMX_{33}}$ [s]	10
$t_{p,BMX_{33}} = j_K \cdot t_{BMX_{33}}$ [s]	112448,5
$t_{p,BMX_{33}}$ [hod]	31,24

Dalším krokem bylo vyhodnocení celkového stupně poškození, který se stanovil součtem stupňů poškození z jednotlivých jízd. Výsledky jsou uvedeny v tab. 4.9

Tab. 4.9 Výsledky schematizace Rainflow podle Haibacha pro H_2

Jízda	Čas jízdy [s]	Podíl na celk. stupni poškození - původní rám
BMX_33	11	8,89E-05
BMX_34	10	1,62E-04
BMX_35	11	1,12E-04
BMX_38	10	7,12E-05
BMX_39	10	1,35E-04
BMX_40	11	1,78E-04
BMX_41	11	6,01E-04
BMX_42	11	3,09E-04
BMX_43	11	2,04E-04
Celk. stupeň poškození		1,86E-03
Počet jízd do poškození		537,4
Celk. čas jízd [s]		96,0
Čas do poškození [s]		51590,1
To je hodin		14,3

Je patrné, že hlavní podíl na poškozování má druhá polovina jízd $BMX_{40} - BMX_{43}$. Tyto jízdy odpovídají jízdě spíše začátečníka. V případě pokročilého jezdce nebo profesionála se tyto jízdy vyskytují s menší četností.

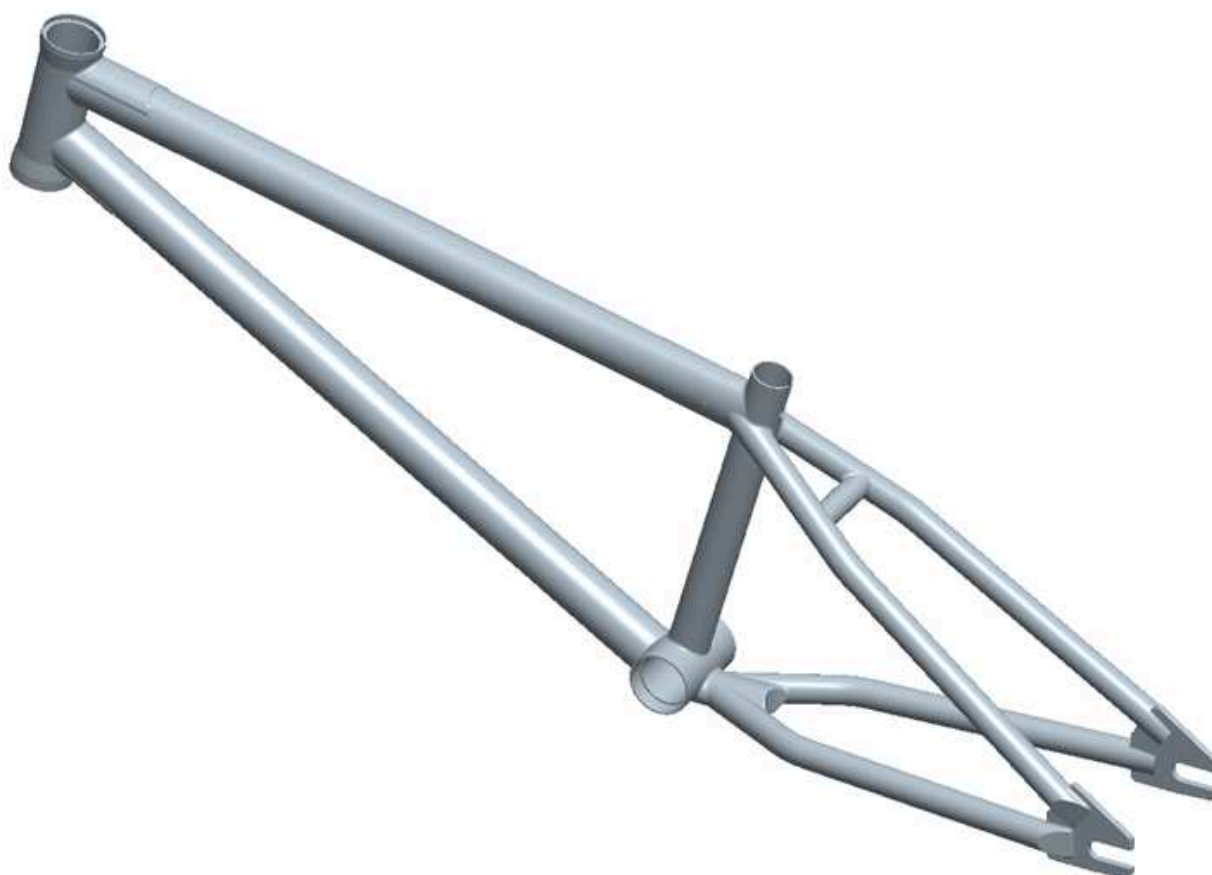
5 Návrh nového rámu

Při návrhu konstrukce nového rámu jsem se zaměřil na místo u středové trubky rámu, které se ukázalo jako nejvíce kritické, vhodnou úpravou jsem snížil napětí v tomto místě a tím zvýšil životnost rámu.

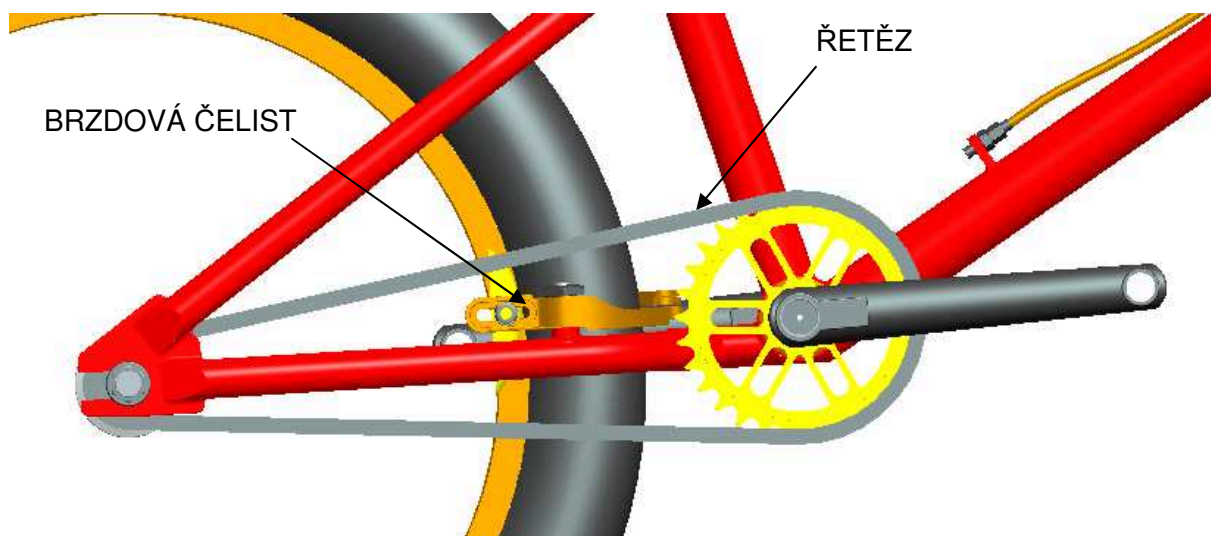
5.1 Návrh nové konstrukce rámu

Jednou z variant snížení napětí v kritickém místě bylo použití v konstrukci rámu tzv. „monostay“, který je spojen částečně se spodní rámovou trubkou. Toto řešení má i další výhody.

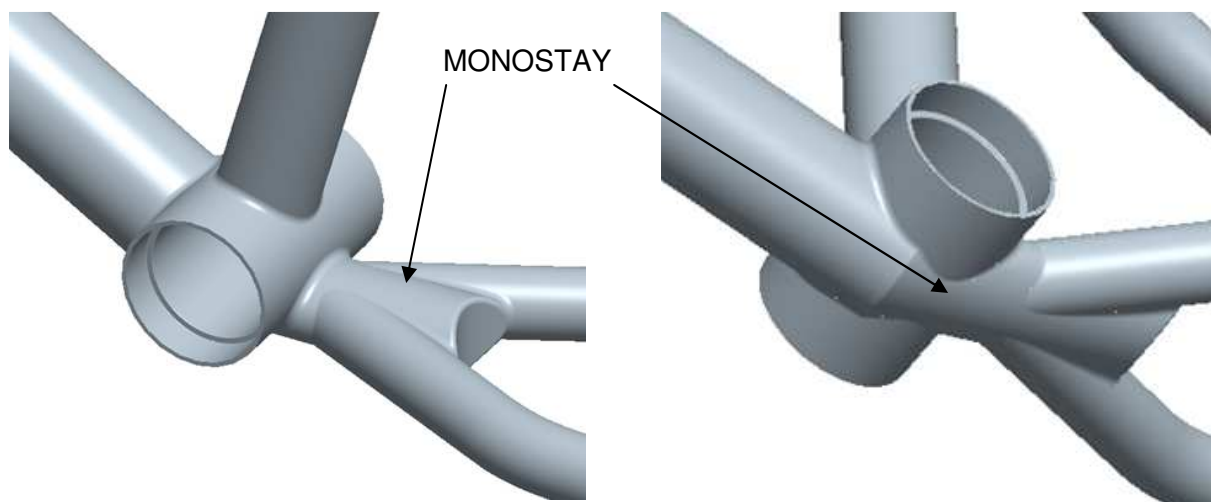
První výhodou je možnost použití pneumatiky větší šířky. Současný rám umožňuje použití pneumatiky o šířce maximálně 2,1". U nově vyvíjeného rámu bude možno použít pneumatiku i o šířce 2,3". Dále pokud je brzda umístěna na spodní části zadní stavby, nachází se ve výhodnější pozici, protože je více vzdálena od řetězu (posunuta níže díky níže posunutému „monostay“), a je sníženo riziko kontaktu řetězu s brzdovou čelistí (obr. 5.2). Na obr. 5.3 je vidět konstrukční úprava v místě středové trubky.

Obr. 5.1 Model nového rámu

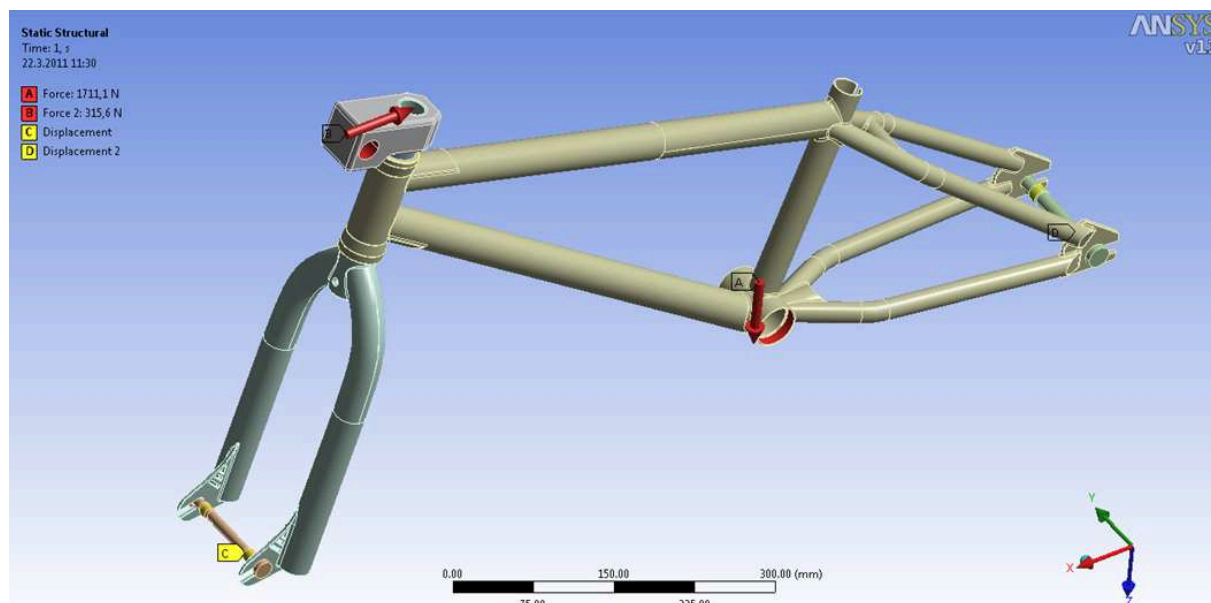
Obr. 5.2 Nižší poloha brzdy

Obr. 5.3 Detail konstrukční úpravy v místě středové trubky

Následně byla u tohoto modelu nového rámu provedena MKP analýza, kde byly použity stejné okrajové podmínky, jako u modelu starého rámu – kapitola 4.1.2.

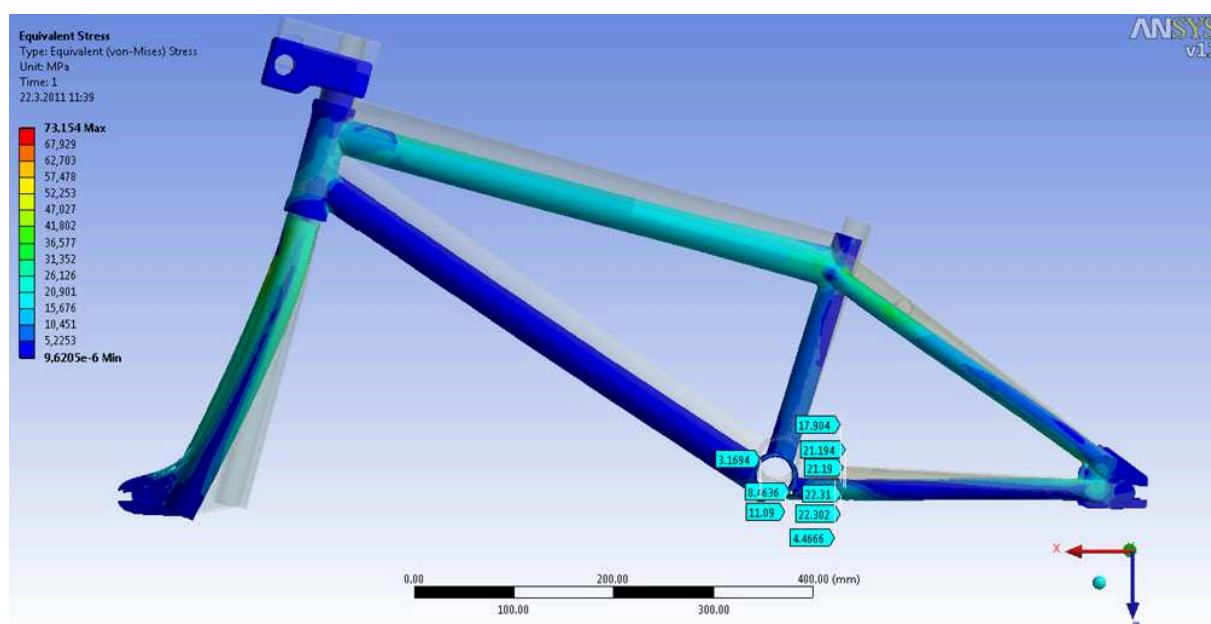

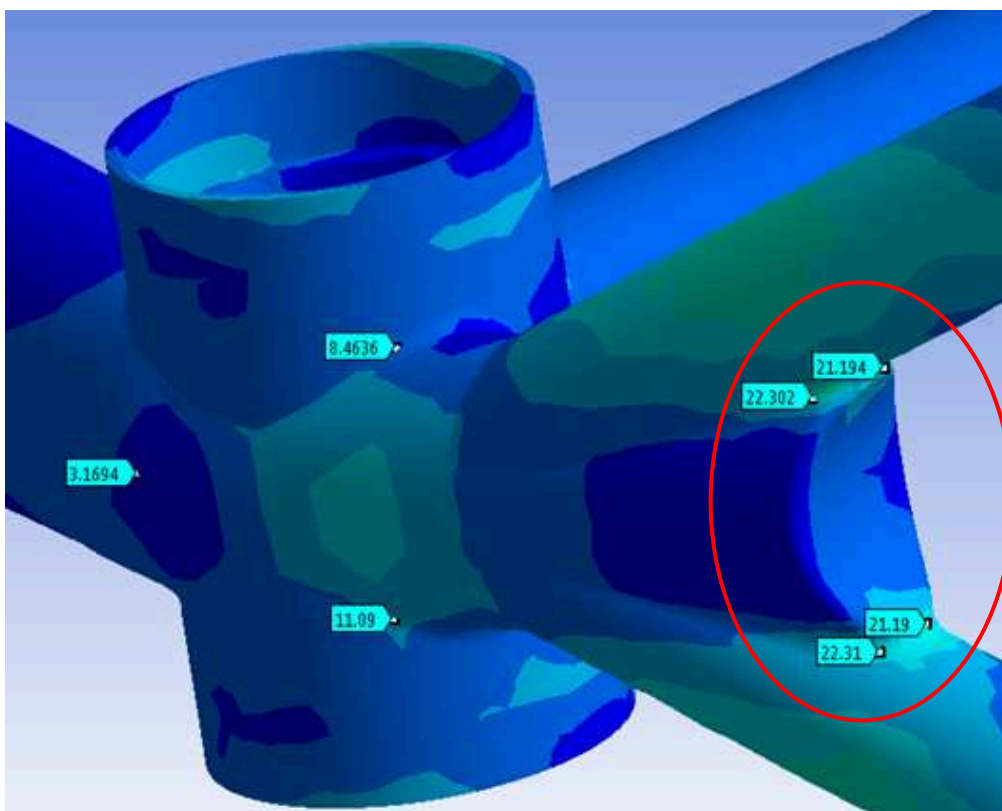
Obr. 5.4 Volba okrajových podmínek

Z obr. 5.6 je patrné, že napětí v místě středové trubky bylo výrazně sníženo. U rámu původní konstrukce (obr. 4.8) vznikalo ve svaru max. napětí 35 [MPa] a u současného rámu bylo sníženo na 22 [MPa] .

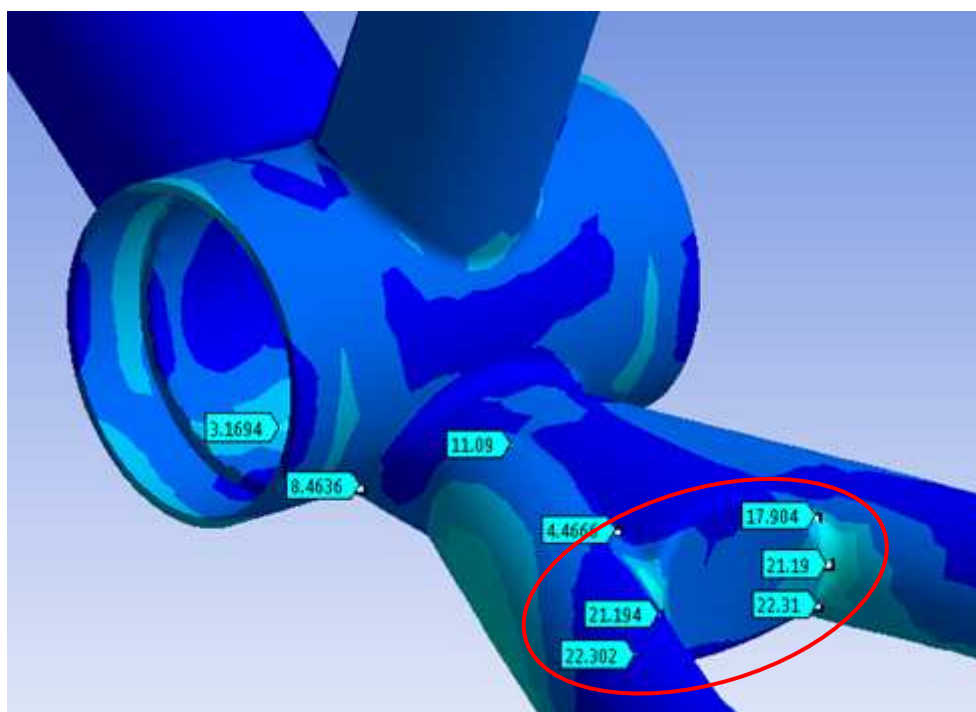
Kritickým místem na novém rámu je H_3 . Pro toto místo byla následně počítána životnost rámu.

Obr. 5.5 Napětí vypočtené dle MKP a tvar rámu při deformaci

Obr. 5.6 Napětí v místě středové trubky po úpravě a kritické místo H_3 , [MPa]

Obr. 5.7 Napětí v místě středové trubky po úpravě [MPa]

5.2 Životnost kontrolovaného místa

Kritickým místem na nově navrhnutém rámu je místo H_3 , které se nachází u středové trubky.

Při výpočtu životnosti stačilo pouze snížit amplitudy σ_{ai} z tab. 4.7 v poměru:

$$p_k = \frac{\sigma_{H2}}{\sigma_{H3}} = \frac{22,310}{35,156} = 0,6346 \quad (5.1)$$

V tab. 4.7 tedy byly amplitudy σ_{ai} vynásobeny konstantou p_k a z toho byl určen stupeň poškození z dané jízdy, který platí pro návrh nového rámu. V tab. 5.1 byl opět vyhodnocen záznam z jízdy *BMX_33_new* (pro nový rám) a pro srovnání jsou zde uvedeny i hodnoty pro původní rám *BMX_33* (t_p je čas do poškození).

V tab. 5.2 je vyhodnocení celkového stupně poškození a životnost pro nový rám, pro srovnání jsou zde uvedeny i hodnoty pro původní rám. Je zde zřejmé, že danou úpravou byla podstatně zvýšena životnost rámu.

Tab. 5.1 Výsledky životnosti pro záznam *BMX_33* a *BMX_33_new*

	<i>BMX_33</i>	<i>BMX_33_new</i>
<i>D</i>	8,89E-05	5,02E-05
$j_p = 1/D$	11244,85	19925,72
<i>t</i> [s]	10	
$t_p = j_p \cdot t$ [s]	112448,5	219182,9
t_p [hod]	31,24	60,88

Tab. 5.2 Celkový stupeň poškození a předpokládaná životnost pro nový a původní rám

Jízda	Čas jízdy [s]	Podíl na celk. stupni poškození - původní rám	Podíl na celk. stupni poškození - nový rám
BMX_33	11	8,89E-05	2,11E-05
BMX_34	10	1,62E-04	3,99E-05
BMX_35	11	1,12E-04	2,71E-05
BMX_38	10	7,12E-05	1,65E-05
BMX_39	10	1,35E-04	3,29E-05
BMX_40	11	1,78E-04	4,35E-05
BMX_41	11	6,01E-04	7,67E-05
BMX_42	11	3,09E-04	5,02E-05
BMX_43	11	2,04E-04	1,52E-04
Celk. stupeň poškození		1,86E-03	4,60E-04
Počet jízd do poškození		537,4	2175,9
Celk. čas jízd [s]		96,0	96,0
Čas do poškození [s]		51590,1	208883,8
To je hodin		14,3	58,0

6 Závěr

Stanovení zatížení rámu kola BMX teoreticky se ukázalo jako velmi problematické a nepřesné. Důvodem byl poměr rozložení zatížení do středu rámu a do řidítek, který se během jízdy mění. Zatížení má také silně stochastický charakter. Navíc tímto způsobem je možno určit jen předpokládané zátěžné stavy a ne zátěžné spektrum.

Protože stanovení zátěžného spektra teoreticky nebylo možné, provedl jsem reálné měření zatížení během jízdy na zvolené trase pomocí tenzometrie. Výsledky měření odpovídaly předpokládanému zatížení rámu. Nevýhodou této metody stanovení zátěžného spektra byla náročnější příprava před měřením, tzn. volba umístění snímačů, jejich instalace a nutnost mít k dispozici speciální a drahou techniku.

Virtuální model MKP byl zatížen naměřenými silami, které působily na přední a zadní kolo, podle tenzometrie. Napjatosti určené dle MKP, tak i napjatosti změřené dle tenzometrie se téměř shodovaly, čímž jsem si ověřil správnost zadání okrajových podmínek.

Na rámu současné konstrukce jsem vytipoval kritické místo, pro které jsem vytvořil zátěžné spektrum. Schematizaci zátěžného spektra jsem provedl pomocí metody Rainflow. Předpokládanou životnost 14,3 hodin jsem určil dle podmínek hypotézy Haibach.

Nový rám jsem upravil vhodnou konstrukční úpravou, kterou byla zvýšena jeho předpokládaná životnost více než trojnásobně. Dále byla snížena jeho hmotnost na 2,38 [kg] (hmotnost starého rámu je 2,85 [kg]), upravena geometrie rámu a poloha čepů zadní brzdy. Tímto jsem všechny zadané cíle práce splnil.

Práce je doplněna výrobním výkresem rámu.

7 Použitá literatura

- [1] Bolek, A. Kochman, J. a kol. *Části strojů – svazek 1*. Praha: SNTL, 1990.
- [2] Folta, Z. *Odporová tenzometrie*. Pracovní verze skript. Ostrava: VŠB- TU, 2009.
- [3] Folta, Z. *Příspěvek k bezpečnému navrhování strojních součástí na základě vyhodnocení provozního zatížení*, Habilitační práce. Ostrava: VŠB- TU 2004.
- [4] Jelínek, M. *Návrh rámu horského kola a jeho deformačně napěťová analýza pomocí MKP*. Diplomová práce. Brno: VUT, 2008.
- [5] Vávra, M. *Návrh lehké koloběžky o nosnosti do 100 kg*. Bakalářská práce. Ostrava: VŠB- TU 2008.
- [6] ČSN EN 1993-1-9 *Navrhování ocelových konstrukcí – část 1-9: Únava*. Praha: Český normalizační institut, 2006.
- [7] Boháček, F. *Části a mechanismy strojů I – Spoje*. Brno: VUT Brno, 1987.
- [8] Němec, J a kol. *Pružnost a pevnost ve strojírenství*. Praha: SNTL, 1989.
- [9] Drastík, F a kol. *Strojnické tabulky pro konstrukci i dílnu*. Ostrava: Montanex, 2002.

8 Použité programové vybavení

[10] LabView 2010. National Instruments 2010.

[11] Pro/Engineer Wildfire 5. PTC, 2010.

[12] Ansys Workbench 11.0. Ansys, 2009

[13] FlexPro 7.0. Weisang, 2010.

[14] Microsoft Office Excel 2007. Microsoft Corporation, 2007.

9 Přílohy

1. BMX - 01 - 01 (výrobní výkres rámu)